

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

14.

SÄGNER OCH HISTORIER
FRÅN GENARP

UPPTECKNADE AV

HELGE ANDERSSON

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENINGIS FÖRLAG

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

14.

SÄGNER OCH HISTORIER FRÅN GENARP

UPPTECKNADE AV

HELGE ANDERSSON

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENINGIS FÖRLAG

Redigerad av Ingemar Ingers

Skånska Centraltryckeriet, Lund 1954

F Ö R O R D

De i föreliggande samling upptecknade sägnerna och historierna äro samtliga lokaliserade till de skogklädda sydvästsluttningarna av Romeleåsen i Genarps socken av Bara härad. Samlingen avser att ge några glimtar ur allmogens tankeliv och föreställningsvärld i en gången tid och samtidigt lämna prov på folkmålet i häradets sydöstra hörn.

Av de här upptecknade sägnerna och historierna härröra nr 1—7, 12—14, 16—19, 21—22, 24, 27—32, 35, 37—45, 48—64, 67, 69—72, 76—80 från åbon Anders Persson, född i Slimminge 1862 och död i Genarp 1940. Dessa ha återberättats av och upptecknats efter sonen, banvakt Gösta Andersson, född i Genarp 1895. Nr 15, 34 och 46 härröra från fru Maria Jönsson, född i Genarp 1856 och död i Husie 1931. Dessa ha återberättats av och upptecknats efter dottern, lärarinnan Gerda Jönsson, född i Husie 1887. Nr 8—11, 20, 23 och 47 ha upptecknats efter fröken Johanna Andersson, född i Genarp 1879, nr 25—26, 33, 65 och 68 efter lantbrukaren Magnus Andersson, född i Gödelöv 1885 och nr 36, 66 och 73—75 efter fru Hanna Andersson, född i Gödelöv 1886.

Till dessa meddelare, utan vilkas intresse och bistånd denna samling icke hade blivit till, ber upptecknaren att få framföra ett varmt tack för aldrig svikande tjänstaktighet och tålamod. För värdefulla råd och anvisningar under uppteckningsarbetet står upptecknaren i tacksamhetsskuld till arkivarien vid Landsmålsarkivet i Lund, fil. dr Ingemar Ingers, som även haft vänligheten att genomläsa manuskriptet med de på folkmål gjorda uppteckningarna och dessutom biträtt vid utarbetandet av litteraturanvisningarna. Slutligen är det upptecknaren angeläget att uttala ett värdsamt tack till Bara Härads Hembygdsförening och dess styrelse, som berett plats för samlingen i sin skriftserie.

Hohög i februari 1954.

Helge Andersson.

SÄGENBERÄTTANDET OCH ALLMOGENS FÖRESTÄLLNINGSVÄRLD

I äldre tider intog berättandet av sägner och historier en framträdande plats i allmogens liv. Det skänkte färg åt de mörka höst- och vinterkvällarna i en tid, då man inte var bortskämd med nöjen och underhållning. Böcker och tidningar voro sällsynta bland allmogen, och radio och telefon voro helt okända. Landsbygden saknade utomhusbelysning, och mörkret hade en ruvande tyngd. Då man efter dagens arbete samlades i stugan, var berättandet av sägner och historier praktiskt taget den enda form av förströelse, som stod till buds. Omfattningen av sägenberättandet belyses av det mycket vanliga uttalandet av äldre människor: "Di snacka ente ämm nåd anned ifrå di komm ing i stuan å ti di skolle lägga si."

Innehållet i de sägner, som berättades var främst knutet till folktrons många gestalter. Folktrons värld innehöll ett helt galleri med mystiska varelser, som drevo sitt spel med människorna. Skogarna voro enligt folktron ett tillhåll för skogsmannen eller "skåumännen", som det heter på folk-målet. Skogsmannen beskrevs som en vanlig människa. Han hade emellertid också den egenskapen att kunna växa i höjden och bli lika hög som skogens träd. Dessutom var han omåttligt stark. I regel var skogsmannen godmodig och ofredade sällan någon. Det var blott om man hade något otalt med skogsnuvan som han kunde vara farlig att råka ut för. Möten med honom plägade annars att sluta lyckligt. Om nätterna brukade han gå in i stugorna och gårdarna för att värma sig en stund och steka "puggor" åt sig på spisen. I gengäld försåg han husfolket med bränsle från skogen eller gjorde någon annan tjänst. Han kunde således vara behjälplig vid lastning av timmerstockar, skjuta på böndernas tunga vedlass i uppförsbackar och draga upp kreatur, som gått ner sig i kärr och moras.

Den kvinnliga motsvarigheten till skogsmannen var skogsnuvan eller "skåusnuan". Framifrån sedd var hon en ung, vacker kvinna, men baktill var hon alldeles håltom och liknade ett baktråg. Stundom var hon också baktill flat som en dörr. Hon var betydligt lömskare att råka ut för än skogsmannen. Skogsnuvan försökte dåra och vilseleda vandrare i skogarna. Hon kunde byta gestalt och förvända synen på folk. Det berättas om mer än en kavaljer, som lurats av skogsnuvan, när han gått att möta sin käresta

på skogsstigen om lördagskvällen efter veckans mödor. Skogsnuvan tog ibland fästmöns gestalt och kom emot kavaljeren på den avtalade mötesplatsen. Så gingo de unga tu tysta en stund på stigen, men rätt som det var, försvann flickan, och ett gäckande skratt hördes från skogens dunkel. Det var skogsnuvan, som hade varit framme. Oftast upptäckte kavaljeren sprattet, när han skulle lägga armen om livet på sin fästmö, ty skogsnuvan var ju håltom i ryggen. Enligt folktron hushållade skogsnuvan för skogsmannen. När hon skulle baka bröd, gick hon in på någon gård och lånade ugn och redskap för baket. Men hon återlämnade alltid det lånade mycket ordentligt.

I berg och backar hade trollen och jättarna sin boning. Kring den skogklädda Romeleklint, som utgör ett dominerande inslag i Genarps horisontlinje, har folktraditionen spunnit många trådar. På Romeleklint bodde trollen och jättarna. De kunde inte tåla klangen från kyrkklockorna, och från klinten slungade de väldiga stenblock för att krossa kyrkorna i trakten. Morgondimmorna, som svepte fram över Romeleklint, troddes vara rök från trollens stora bakugn. När det är dimmigt, kan man ännu i dag i Genarps socken få höra uttrycket: "Ja tror ad trållen bagar brö i da." Trollen voro i regel ondskefulla och försökte ställa till förtret för människorna. Endast om man gjort trollen en tjänst, kunde man räkna med en välvillig inställning. När trollen hade tvättat, hängde de sin tvätt till tork i träden eller bredde ut den på marken. Den, som råkade komma i beröring med trolltvätten, blev ofelbart sjuk. Det gällde därför att vara försiktig med föremål, som man påträffade i skog och mark. De kunde vara utlagda av trollen för att skada och locka i fördärv. Föräldrar med små barn måste ständigt vara på vakt mot trollen. I ett obehagat ögonblick kunde trollen komma och röva bort det lilla barnet i vaggan och lägga dit en ful trollunge i stället. Föräldrarna fingo då en s. k. fårrbyting, som ständigt skrek och var elak.

Stora buskar utmed landsvägen, vanligtvis hagtornsbuskar, troddes vara tillhåll för en trollkvinna vid namn Kitta. Hon grep tag i de vägfärande och dansade med dem hela natten, ända tills det ljusnade om morgonen, då fötterna på dem, som tvungits att dansa med Kitta, voro söndertrasade.

I folktron vimlade det också av osynligt trolltyg, som susade genom luften eller också for oemotståndligt fram utmed vägar och stigar och hänsynslöst slungade resenärer och vandrare ner i diket, hoppade upp i böndernas hästskjutsar, tvingade hästar att tvärstanna och utdelade kraftiga örfilar. För att värja sig mot slikt trolltyg brukade bonden göra korstecknet med sin piska framför hästarna, innan han begav sig åstad. Korstecknet, bibelord, psalmverser och heliga namn voro verksamma medel mot onskans makter. Den, som trots alla försiktighetsåtgärder likväl råkat komma i vägen för

något trolltyg, blev vanligen sjuk. Ett vanligt uttryck för någon åkomma, som inte kunde förklaras, var: "Han (hon) har nåck kommed fårr nåd." För att bli frisk måste den, som råkat ut för trolltyg gå till en klok gubbe eller gumma, som genom besvärjelser och underkurer fördrevo det onda. Den vanligaste kuren var rökningen. Denna tillgick så, att sjuklingen en kväll skulle stå i blotta linnet med ett lakan över huvudet, varvid en lertallrik med rökelsen, vanligen bestående av torkade örter, som plockats på S:t Hans' afton, i magiska rörelser fördes runt kroppen. Rökningen skulle ske utan att någon yttrade ett enda ord, och sjuklingen fick ej tala förrän efter soluppgången.

Bäckar och åar voro i folktron ett tillhåll för bäckahästen. Det var en lång och särdeles vacker häst. Den kunde förändra utseende och var ibland liten som en mus, ibland ofantligt stor. Åtskilliga sägner berätta om bönder, som, när de skulle hämta in sin häst från betet vid ån om kvällen, av misstag fingo tag i bäckahästen. Det berättas, att den fogligt följde med in på gården, men just som den skulle ledas in i stallet, slet den sig och försvann med ett långt utdraget skratt ner i ån. Bäckahästen kunde ibland vara elak och ville locka barn ner i ån genom att låta dem rida på ryggen. För att inte råka ut för bäckahästen, när man gick över en bäck eller å, brukade man läsa psalmversen: "Se Jesus är ett tröstrikt namn."

I vattendragen bodde enligt folktron också näcken eller "ellen" som man sade. Näcken försökte förföra folk med trolskt spel och locka dem till sig ner i vattnet. Hans ande var osalig, och han längtade efter människors gemenskap och efter saligheten, som han var utestängd från. Sin längtan lät han få utlopp i underbara toner. Ville en spelman bli riktigt duktig, skulle han hänga sin fiol under en bro en kväll. När han så kom för att hämta den om morgonen, hängde där i stället två fioler. Den ena var näckens egen, och den andra var spelmannens, som näcken spelat på under natten. Kunde då spelmannen taga sin egen fiol tillbaka, blev han en mycket duktig fiolspelare och kunde spela den s. k. ells-strofen, till vilken också bord och stolar dansade. Men om han tog näckens fiol, kunde han inte alls spela. På den kunde endast näcken själv spela. Flera sägner berätta om spelmän, som lärt av näcken och spelat ells-strofen på något gille. Då dansade så mycket som fanns i huset, och den vilda dansen drogs oemotståndligt ner mot ån, tills någon lyckades skära av fiolsträngarna, varvid den vilda dansen stannade, och den trollbundne spelmannen återkallades till verkligheten.

Två hemska varelser i folktron voro varulven och maran, för vilka man hyste stor respekt och fruktan. De troddes vara förvandlade människor. Varulven var en förvandlad man och maran en förvandlad kvinna. Anledningen till att en människa tidvis förvandlades till varulv eller mara var

enligt folktron den, att modern genom trolldom sökt bli befriad från födslo-smärtor. En smärtfri förlossning kunde en kvinna enligt gammal folktro erhålla, om hon under havandeskapet kröp naken genom en uppspänd s. k. fyllahamn, d. v. s. de fosterhinnor, som omgiva ett nyfött föl. Om en moder förfor så, drabbades emellertid avkomman ofelbart av förvandlingens förbannelse. Blev det en pojke, blev han som vuxen varulv, och blev det en flicka, blev hon som vuxen mara. Varulvsförvandlingen, som föregicks av egendomliga känslor hos den olycklige, kunde inträda när och var som helst. Det kunde hända, att en flicka mitt under en dans plötsligt fann sig hålla endast kavaljerens kläder i famnen. Han hade förvandlats till varulv och var försvunnen. Förvandlingen varade emellertid endast ett par timmar, och efter denna tid kom han tillbaka och klädde sig och var som en vanlig människa, tills nästa förvandling inträdde. Varulven beskrevs som en hundliknande varelse, som sprang på tre ben och hade det fjärde till svans. Han var på jakt efter havande kvinnor. Kunde han komma åt att riva ut och döda fostret, blev han befriad från förvandlingens förbannelse. Om en kvinna blev anfallen av en varulv, skulle hon kasta ett klädesplagg till honom. Då måste han först totalt spoliera det, innan han kunde anfalla kvinnan. Under tiden gällde det för kvinnan att sätta sig i säkerhet i något hus. Varulven kunde inte gå ö v e r en dörrtröskel. Han måste borra sig u n d e r den eller också krypa in genom vasken. Därför var han alltid riven och sårig i ansiktet. Om kvinnan hade sällskap med ett manfolk, hade varulven ingen makt att anfalla henne. Förvandlingen kunde också upphävas, om den, som upptäckte eller förstod, att någon var varulv, sade till denne: ”Herre Gud, jag tror, att du är varulv!” Om den, som var varulv, då sade: ”Ja, det är jag, men tack skall du ha för att du frälste mig från det”, blev han fri från förvandlingen. Det var emellertid riskabelt att påpeka för någon, att han var varulv. Denne hade nämligen makt att överföra förvandlingens förbannelse på den, som upptäckt hemligheten, Om den, som var varulv sade: ””Ja, det är jag, men nu kan du vara det så länge som jag har varit det”, överfördes förvandlingen till den, som upptäckte och sade, att någon var varulv, såvida han inte var kvick nog att inskjuta: ”Nej tack, bliv i din tjänst.” Var det en kvinna, som upptäckte och sade, att någon var varulv och denne sade: ”Ja, det är jag, men nu kan du vara mara så länge som jag har varit varulv”, blev hon i fortsättningen mara. Det var därför i regel nästan endast fästmän eller hustrun till en man, som var varulv, som tordes yppa sina iakttagelser och medverka till att förvandlingen hävdes.

Maran var i motsats till varulven osynlig och ute endast nattetid. Hon for in genom de minsta hål, vanligtvis nyckelhålet, och satte sig att rida på de sovande människens bröst. Ibland tog hon sig också in i stallarna och red

hästarna eller flätade manen på dem. Förvandlingen inträdde sent på kvällen. Kvinnor, som voro maror, brukade därför gå till sängs tidigt för att dölja förvandlingen. Vid vissa tider på året, då man hade mycket att göra, fick man emellertid vara uppe längre än vanligt. Då kunde det hända, att spinnrockarna helt plötsligt stannade, och kvinnorna försvunno. Endast deras kläder lågo kvar på golvet. Kvinnorna hade då förvandlats till maror och begivit sig ut på nattliga ritter. Förvandlingen kunde hävas, om någon upptäckte, att en kvinna var mara och sade till henne: "Herre Gud, jag tror du är mara!" Om den, som var mara, då sade: "Ja, det är jag, men tack skall du ha för att du frälste mig från det", blev hon fri från förvandlingen. En kvinna, som var mara, hade emellertid samma makt att överföra förvandlingens förbannelse på någon annan som en man, som var varulv. En kvinna, som sade till någon, att hon var mara, löpte risken att själv bli mara, om den tilltalade sade: "Ja, det är jag, men nu kan du vara det så länge som jag har varit det." Om det var en man, som upptäckte och sade, att någon var mara, och denna sade: "Ja, det är jag, men nu kan du vara varulv så länge som jag har varit mara", blev han i fortsättningen varulv. Det var därför endast fästmannen eller maken till en kvinna, som var mara, som vågade säga något och lösa den olyckliga från förvandlingen.

En sympatisk gestalt i folktron var den s. k. goenisse. Han drog välstånd eller obestånd till gården, allteftersom människorna förtjänade det. Om man höll sig väl med honom och med jämna mellanrum satte ut mat till honom, bar han lycka och hälsa till husfolket. Åker och äng lämnade god avkastning, och korna mjölkade rikligt. Om kvällarna kunde man höra, hur han fyllde säckarna med säd uppe på loftet. Han var också behjälplig med arbetet på gården. Ibland kunde man få se, hur verktyg voro i rörelse och utförde arbete, utan att någon höll i dem. Det var goenisse, som stod bakom. Om man var snål med maten till goenisse och inte var tillräckligt mån om honom, blev han emellertid förtörnad och drog i stället ifrån gården allt vad han kunde. Allt gick på tok. Årsväxten slog fel, och korna sinade.

Över kärrmarker och sankar ängar dansa irrblossen under mörka höstkvällar. I folktron togo dessa gestalt av s. k. lyktgubbar, som ingalunda voro ofarliga att råka ut för. Det berättas om mer än en nattlig vandrare, som blivit förvillad och tvingats att följa efter en lyktgubbe, ända tills det ljusnade på morgonen. Lyktgubbarna troddes vara lantmätare, som genom orättvis gränsdragning och mätning under enskiftesförrättningarna fått till straff att irra osaliga i markerna.

Åtskilliga historier voro knutna till kloka gubbar och gummor och deras konster. Den namnkunnigaste av alla kloka gubbar var utan tvekan den s. k. Åsumspågen, som bedrev praktik i Södra Åsum. Många historier voro

i omlopp i bygden, vilka berättade, hur han kunde genomsåda folk, tala om var de hade ont, innan de själva sagt något, avslöja vad de haft för sig och vem de mött på vägen. De kloka plögade ha en s. k. svartkonstbok, efter vilken de utförde sina konster.

Kring kyrkor, slott, gårdar och fornminnen förekom en omfattande sängenbildning och spirade en rik tradition. Kyrksägnera kretsade gärna kring kyrkans uppförande och märkliga händelser i samband härmed. Till Genarps kyrka voro flera sådana sägner knutna.

Vid Håckeberga slott voro flera sägner fästa. Den märkligaste var måhända sägnen och visan om "Den rike herr Holger". Andra sägner berättade om märkliga tilldragelser kring slottet nattetid.

Åtskilliga av de till slott och gårdar knutna sägnera kretsade kring någon hund eller katt, som i folkfantasin tagit gigantiska proportioner och utrustats med övernaturliga egenskaper.

Bland allmogens många historier var det några, som framkallade en särskilt kuslig stämning. Det var historierna om s. k. gengångare, d. v. s. människor, som på grund av ett orättfärdigt leverne och i livet begångna synder, för vilka förlåtelse inte erhöles, icke hade ro i sin grav utan dömts att irra omkring osaliga och gingo igen om nätterna. De fingo ingen ro i sin grav, förrän de erhölet förlåtelse, och prästen läst några bibelord.

Slutligen berättades flera sägner om i jorden eller vattnet sjunkna skatter, och hur alla försök att få upp dem gäckades.

Sådan var i stora drag allmogens föreställningsvärld i en gångens tid. Folktrons många gestalter voro för våra förfäder inga konturlösa sagofigurer utan levande verkligheter, som man måste räkna med. Det övernaturliga låg liksom i luften. Knäppningar i stugväggarna tolkades som varsel, och när höstdimmorna svepte fram över markerna, kunde vem som helst se spöken och vålnader. Det gällde att noga hålla reda på alla tillförlitliga tecken och förebud, och man måste känna till skydds- och botemedel för de faror, som lurade överallt på vägen genom livet från vaggan till graven. Tron på de många makterna underblåstes och hölls vid liv genom det flitiga berättandet av sägner och historier om kvällarna. Gamla människor ha ofta förklarat: "Nårr ja va påg (tös) va ja så rädd så ja våga ente gå ud åmm daren, nårr de va mårrt." Så levde allmogemänniskan i ständig rädsla och ångslan för tillvarons mystiska makter. Verklig hjälp mot de dunkla makterna, som ville förföra och skada fanns endast i Guds ord. Bibelord och psalmverser bröto det ondas makt. När natten sänkte sig, och det var tid att gå till vila, läste man sin aftonbön, ofta med den gamla karolinska psalmen:

Nu är en dag framliden
Och natt tillstundar visst.
Från oss är solen skriden,
Bliv när oss, Jesu Krist.
Förlän en stadig tro
Och städse oss bevara,
Att vi må utan fara
Gå till vår nattero.

Så sov man trots allt lugnt och tryggt bakom den låsta gårdsporten och stugdörren, medan vinden tjöt olycksbådande i träden, och de onda makterna tassade utanför knutarna.

OM SKOGMANNEN OCH SKOGSNUVAN

Skåumánnen å bjårnen.

1. Fårr många Harrans år sin va darr en mann, såmm lidde åmmkring å fårrevisa en bjårn. Så komm hann ti itt ställe å fråga, åmm hann konne få ligga där övor natten me sin bjårn. De kann du järna få låu sa bonen, menn de e så, ad skåumánnen bruar gå ing här åmm nåttorna å stäja poggor po spisen. Då sa hann såmm hadde bjårnen: De e ente farlet, fårr ja kann ha bjårnen onger sängen. Ja, så ble de så ad mannen me bjårnen fick ligga darr. Sin udad natten så komm skåumánnen, å så bårja hann o stäja poggor po spisen. Å då bårja bjårnen å morra, nårr hann luta, ad hann stäjte poggor. Menn då sa skåumánnen: Tålla du di kise, du ska snart få en, å så to hann en varm pogga å kasta hänn ti bjårnen. Menn då ble bjårnen ilsken å sled si ifrå mannen å for po skåumánnen, å di komm ti å bråttas så de va rent ovardet, å darr ble itt farlet slajsmål. Å hadde ente mannen, såmm hadde bjårnen vagnad å fåd fatt i sin bjårn, så hadde skåumánnen slad ijél bjårnen. Sin så sprant skåumánnen ti skåuen ijenn. Ettor en tid träffte bonen skåumánnen, å hann ondra po vafårr hann ente komm did å stäjte poggor mer, fårr han ville ente ongvá skåumánnen, fårr hann hadde allti så mied bränne me si, nårr hann komm åmm nåttorna. Menn då fråga skåumánnen, åmm bonen hadde denn arje katten innú, fårr då våga hann ente gå did. Menn då sa bonen: Nä denn har ja ente mer nu, å sin komm skåumánnen såmm vanlet å stäjte poggor. Där har namned Bjårnakrågen kommed ijennom.

Jins Pärsen å skåumánnen.

2. De va nonna manna, såmm hadde litt syppejille åmm natten. Så skolle Jins Pärsen gå himm, å hann va jo litta syppen, å hann hadde sin

väj ijennom skåuen, å ve sian åmm stien sto darr en mann. Så sa Jins Pär-sen: "Goddä du kristendomsbror!" Men då sa mannen: "Nä du, ja e ente din kristendomsbror fårr ja e åu en annen vard", å så bårja mannen å växa å växa, å hann växte så hann ble lia höj såmm träna, å då fårrsto Jins Pär-sen, ad de va skåumånnen, å hann ble så rädd, så hann ble rent nyktor. Men skåumånnen ofridda ente Jins Pär-sen, udan hann komm lyckelet himm.

Skåumånnen å koen i Froeresjön.

3. En natt komm skåumånnen å kalla udanfårr fynstored: "Nels, din ko har sänkt si i Froeresjön!" Å Nels sadd åpp å fick nonna manna me si, å di sprant ti sjön å fick åpp koen.

Skåumånnen å bränned.

4. De va itt par gamla fålk, såmm bode i itt lided ställe. Å där brua skåumånnen gå ing åmm nättorna å tjyllna i spisen å sidda å varma si. Menn så tyckte di, ad hann ö-la så mied bränne, å så sa mannen: "Hann siddor här å tjyllnar åmm nättorna å ö-läggor allt vårt bränne, hann konne mingstings ta en ping me si nårr hann kommer hid." Menn de hadde vell skåumånnen hört fårr nästa natt komm hann ente, menn po marenen va hela gåren foll åu bränne.

Trylls Olsen å skåumånnen.

5. Trylls Olsen skolle tjöra ti skåuen ettor bränne, å litt ifrå hans ställe va en höj åppfårrbacke, å nårr hann komm darr backen bårja så sto darr en mann, såmm hann ente hadde sitt för. Å han frågte: "Kann ja få aga me di Trylls?" "Nä de kann du ente", sa Trylls, "fårr de går tongt nåck ändå åppad backe." Menn ingan Trylls visste ored åu, sadd mannen ve sian åmm hann po agebrådan. Å så bårja hästana trava så lätt åppad backen såmm di ente hadde nåd å dra po. Å nårr di komm åpp åmm backen, så håppa mannen åu å sa: "Tack ska du ha Trylls fårr sjossen", å sin fårrsvant hann ing i skåuen, å de va säkort skåumånnen.

Nårr skåumánnen lāsste lassed.

6. Jins Larsen skolle tjöra ti skåuen å hämta itt lass bränne. Å nårr hann då komm did å skolle lässa så va darr nonna stora trägrena, såmm va så tonga så hann konne ente sel lässa dåmm. Så jick hann å hämte en mann, såmm bode tätt åpp ad. Menn nårr di komm tibaga så va lassed lāsst. Å då sa Jins Larsen: "Jaså, då har skåumánnen lāsst ti mi", å så tjörde han himm.

Nårr skåumánnen lytte åpp lassed.

7. De va en bone, såmm hadde vad i skåuen ettor itt lass bränne, å nårr hann tjörde himm så komm hann nårr i gråven me hjulen å konne ente komma darrifrå. Så spände hann ifrå hästana å lidde himm. Sin to hann sina dränga me si, å di skolle hjälpes ad å få åpp lassed po väjen. Menn nårr di komm did så sto lassed po väjen. De va skåumánnen, såmm hadde lytt åpp lassed.

Skåumánnen ve Kångsbacka.

8. En da sto skåumánnen å frös ude i skåuen ve Kångsbacka. Bonen trode jo ad de va en räkti mann så hann sa ti hann ad hann konne jo komma ing i stuan å varma si. Menn hann jick ente ing. Menn nårr de va kväll komm hann ing å bårja å tjyllna å stāja poggor. Sin la hann si po golled frammanfårr kacklonen. Å sin komm hann vär kväll i åravis. Menn bonens påga di va liasåmm fjynteda. Di hadde vell jort skåumánnen nåd hys, så hann hadde blod arri å jort dåmm så dana.

Skåumánnen å bonens hästa.

9. Po itt ställe hadde di jort skåumánnen nåd hys. Så en da hadde skåumánnen blod arri å jinnad hästana åpp po Dallbi jong. Nårr bonen mytte skåumánnen frågte hann åmm hann hadde sitt hästana, fårr hann hadde blod åu me dåmm. Då sa skåumánnen: "Ja tytte ja så dåmm åppe po Dallbi jong!" Å så motte bonen lua did ettor dåmm.

Skåumánnan á fåren.

10. Po itt anned ställe hadde di ásse jort skåumánnan náð hys. En da va di áu me fåren. Di konne ente po villkór hitta dämm. Menn så komm glyttana ti se ad di sto i bagaronssjuled. De va skåumánnan, samm hadde jinnad dämm ing där á jimmd dämm.

Skåusnúan jore hossa.

11. Darr va di samm hadde sitt nárr skåusnúan jick á jore hossa i Friska-backen. Á honn va så fin á blank po fårremiddan, menn po ryggen va honn flad samm en ládar.

Skåusnúan i Toropa skáu.

12. Jins Henriksen á nonna andra dränga va i Toropa skáu en sönda-ettormidda. Á áppad itt stort tré sto itt mied grannt fruntimor, á drängana konnte ente la ble á titta po na. Menn så vände honn si ámm, á då så di, ad ryggen va holltomm liasámm itt bagetru. Då fárrsto di, ad de va skåusnúan.

En mied grann tös.

13. De va en dräng, samm tjörde ti skáuen ettor bränne, á nárr hann hadde lásst lassed fåret, så sadd darr en mied grann tös po en stobbe. Så sa honn ti drängen: "Du kann vell komma hid á sidde hos mäj itt tag." "Ja, de kann ja vell", sa drängen, á hann satte si ve sian ámm tösen, á nárr hann hadde sodded darr litt, så flytte hann si nemmor na, menn då fárrsvant tösen rent. Á sin to hann timmana á tjörde himmad me sitt lass, á nárr hann hadde tjörd itt lided grán så komm skåumánnan á válte lassed övor hann så hann dö. De va säkort skåusnúan samm hann hadde sodded hos po stobben.

Skåusnúan á drängen.

14. De va en dräng, samm skolle gå á möda sin fästemö en kväll, á hann jick po en sti, samm jick ijennom skáuen. Nárr hann då hadde gåd litt,

så mytte hann na, å di jick i sällskáv å snacka. Menn så la hann armen åmm ryggen po na, å då va darr rent holltommt såmm i itt bagetru, å så fårrsvant honn. Då fårrsto hann, ad de va skåusnúan, å hann ble farlet rädd å ble så dålli så hann motte lägga si po kanten. Men rätt såmm de va så komm hans räktia fästemo. Så sa honn: "Menn vafårr liggor du här?" "Ja, ja har bled så dålli", sa hann, "så du får jålpa mi himm." Å de jore honn, å dan ettor snacka hann åmm, ad hann hadde mytt skåusnúan.

Nårr Säl brände skåusnúan.

15. De va en mann, såmm hidde Säl, å hann bode jo i itt lided ställe åppad skåuen. Så en kväll komm darr en mied grann tös ing ti hann. Å di sadd jo å snacka. Men rätt såmm de va, så Säl, ad tösen hadde rompa. Å då fårrsto hann jo, ad de va skåusnúan. Men hann tänkte: "Ja ska nåck java di iväj." Å så jick hann ti spisen å to nonna ilglör å la po rompan, nårr honn ente så de. Å så brände jo skåusnúan si. Å honn for åpp å bårja via höjt. Så skåumånnen komm jo de varsta hann konne å sa: "Va e darr?" Då sa skåusnúan: "Säl har bränt mi. Säl har bränt mi." Menn då sa skåumånnen: "Säl jort e väl jort, åmm de e allri så galed."

OM TROLL OCH TROLLTYG

Skoleglyttana å trollklärna.

16. En maren nårr glyttana skolle gå ti skolan i Döred å komm fårrbi en skåubacke, så di ad darr hängde klär po alla boska å trägrena. Å då ble di rädda, så di sprant himm ijenn, å di ble farlet dållia, så di motte röja dämm. Menn di ble bra ijenn åmm nonna da.

Pågana å trållklärna.

17. De va två påga, såmm skolle gå ti skolan en maren, å nårr di komm fårrbi en skåubácke, så denn ene pågen, ad darr lå en sådden grann tvätt po marken. Darr va fårrkle å tårrkle å dua å lagen. Menn denn andre på-

gen konne ente se nåd. Så va darr itt sånt grannt fårrkle, å så sa pågen: "De ska ja ta me mi himm ti mor", å hann sprant hänn å skolle ta de. Menn nårr hann komm framm så va darr inged. Å sin ble han så dålli, så denn andre pågen motte fylla hann himm å snacka åmm va hann hadde sitt, fårr säl konne hann ente si nåd. Så motte di röja hann, å ettor itt par da ble hann bra ijenn.

Fårrbytingen.

18. De va fårr många Harrans år sin så bode darr itt par fålk åppad Romeleklint, å di hadde en liden påg. En kväll va di så ude i lan å skytte åmmkring me kräjen. Å nårr di komm ing ijenn så skräj pågen så farlet, å så skolle di jo hänn å se va darr va me hann. Å då så di, ad de ente va darras påg. De va en tråll-onge. Då hadde trållen passad po å bytt, mens di va ude i lan. Di ble så tjea åu ed, så di visste ente va di skolle járra. Dan ettor jick mannen ti en klåg gobbe å frågte hann, va di skolle járra fårr ti få sin én påg ijenn. Då sa denn klåge: "Du ska gå himm å tjyllna ræktet varmt i bagaronen i kväll, å nårr denn bler hed, så ska du gå ud å la daren stå piv åven, å så ska du si ti kvingan: E nu bagaronen ræktet varm, så vi kann ble åu me ongen, å så ska honn si: Ja, nu kann du ta å hotta ing hann, så vi kann ble åu me hann." Å mannen jick himm å jore såmm denn klåge hadde sajd. Å då ble darr itt farlet alló på gåren. De va trållen, såmm komm me darras påg å ville bytta å ha sin én onge ijenn. Å de fick di jo, å po de vised fick fålked sin én påg ijenn.

Nårr trålltjarringen bagte stenkagor.

19. Fårr många Harrans år sin bagte trålltjarringen stenkágor po Romeleklint, å stenana däråppe va vidvarma. Så komm en trållonge ti å trö po en åu stenana, å där ble itt märke i stenen. De kann en se innú åmm en kommer åpp po klinten. De e såmm en barnafod. I en annen sten e darr itt ræktet nylaholl. De e daren ti trållens kula.

Trållbröed po Globjer.

20. Globjer ude i Lyngbi e itt gammalt tingställe. Fårr många Harrans år sin va darr itt par dränga, såmm jick å plöjde tvars övor backen. Nårr

di va åppe po knysten så luta de så gått åu nybagad brö. Denn ene drängen sa: "O va de lutar gått!" "Ja", sa denn andre drängen, "de e trällen, såmm bagar brö." Nårr di så komm tibaga hitte di en raga, såmm va tvart åu. Drängana satte ihopp ragan å laga denn. Så la di denn po marken. De va trällens raga. Å så plöjde di ijenn. Nårr di komm ti knysten ijenn, så va ragan veck. Trällen hadde tad denn. Menn nu sto darr två skålekagor me smör po. De va såmm trällen hadde satt ud, fårr ad drängana hade lagad ragan. Denn ene drängen sa: "De va itt par fina skålekagor, di e nåck goa, de bler vårs en." Å så åd hann den ena kagan å ga denn andra ti denn andre drängen. Menn hann ville ente ha å sa: "Nä, de ska hondan å eda trällbrö." "Så ska du ente si", sa den andre drängen, "di e min sjant så goa så." Å så åd hann denn andra kagan åsse. Å hann måde så bra å ble allri dålli sin i hela sitt liv. Menn denn andre drängen, såmm ente ville eda trällens kaga, ble så dålli å ble allri dokti sin.

Itt farlet alló nårre i Globjer.

21. Ude i Lyngbi ligger en spiss backe, såmm di kallar Globjer. Fålk brua å gå åpp po knysten å stå å glo. Så kallar di backen fårr Globjer. För i varden bode darr träll i backen. Annors Larsen i Hässlebarja hadde gåd åpp po backen en synnda ettormidda å sadd po knysten. Rätt såmm de va så ble darr itt farlet alló nårre i backen. De va liasåmm di hadde vält en hel vöjn me jarn. Annors Larsen ble rädd å komm fort imod himmed.

Jättana po Globjer å Vinsbjer.

22. Udad imod Lyngbi ligger två backa, såmm di kallar Globjer å Vinsbjer. För i varden bode darr en jätte po Globjer å en po Vinsbjer. Menn jättana va allti stora ovännor å sto å slo sten po varandra. En konne höra stenana susa jinnom loften. De e många Harrans år sin. Menn denn da såmm i da e ligger darr en stor sten åppe po knysten po Globjer å Vinsbjer. Denn såmm ligger po Vinsbjer kallar di fårr Vinsbjers hoed.

Bronkebarjs kåning.

23. En mann ifrå Bårninge goss hadde vad i Ståckhålm. Hann hadde gåd nåd å läjd sjoss nåd. Så va han jo po väj himmad. Å de va jo julaaftan.

1. Globjer.

Hann jick framm å tibaga po gadan i en sta lant åppad lanned. Å hann tytte ad hann konne ente gå ing å låna hus en så heli kväll. Menn rätt såmm de va så komm darr nåd susanes i loftan, å darr sto en ryttare frammfårr hann. Så frågte ryttaren vafårr i all sin da hann jick så framm å tibaga. Å då sa hann jo såmm de va, ad hann tytte ad hann konne ente låna hus en så heli kväll. Så frågte ryttaren hår hann va ifrå, å då sa hann jo såmm de va, ad hann va ifrå Båringe goss. Då sa ryttaren ad hann konne få ria itt sticke me hann, menn hann fick ente po villkór kårsa si ella si itt helet namn. Så satte di si åpp å di flö ijennom loftan. Ettor en taga sa ryttaren: "Vidd du hår lant vi e?" Menn de visste ente mannen. Då sa ryttaren: "Jo nu e vi övor Longa sta." Menn då sa mannen: "Kåss i Jysse namn e vi så lant!" Menn de skolle hann jo ente ha sajd, fårr hästen sjonk så mied ad denn slo ti Longa dommtjärkespir me de ena bened. Då sa ryttaren: "Ja nu e de ente säkort ad vi kann komma framm, fårr nu har vi sjonked så mied. Menn mannen komm änna himm ti gåren. Då sa ryttaren, ad hann fick ente gå ing så hann så jus, udan hann fick ligga i lan övor natten. Å så sa ryttaren: "Åmm di nu fråger po va vis du har kommed himm så ska du si "Ja har ried me Bronkebarjs kåning, hann skolle ti Jibjer å fira jul-aftan."

Itt Harrans åskvär.

24 En kväll va de itt Harrans åskvär. Så sto darr nonna manna ude po gåren, å så sa denn ene mannen: "De va jo itt Harrans vär." Menn medesamma hann hadde sajt de så komm darr nåd flyanes yor dämm å de sa: "De e ente farlet här, menn i Tysklann e de mied varre."

Nårr öjen stämde po väjen.

25. Lars Pålsen hadde vad tjöranes ve Hickebarja. Å nårr hann va po väj himmad å komm ve Skrommeled så stämde öjen tvart, å hann konne ente få dämm ti ta itt fjed. Så sto di en taga, å sin jick di ijenn. De va vell nåd såmm skolle fårrbi fysst.

Nåd galed.

26. Annors Larsen hadde vad tjöranes i Long, å nårr hann komm ve Åbron så stanna hästana tvart. Di jick ente åu fläcken. De va liasåmm lassed hadde blod så tongt så di ente konne dra. Då fårrsto hann, ad de va nåd galed. De va nåck nåd såmm hadde håppad åpp i vöjnen å ville aga. Å då skrua hann baghjuled åu å sa: "Hållt nu här." Å då motte de såmm ville aga håppa nårr å hålla där. Så la hann juled åpp i vöjnen å satte si åpp å tjörde. Å då jick de så lätt så.

Nårr Tjarsti Henriks fick en örling.

27. Tjarsti Henriks skolle gå å molka ve Ettarp en maren. Å rätt såmm honn jick po väjen så fick honn en örling så honn flö nårr po kanten. Menn darr syntes ente nåd. De va vell nåd såmm tvonged skolle framm.

Kristen Pärsen å Tjitta.

28. Kristen Pärsen i Esarp hadde vad ude å sypped å skolle gå himm en natt. Å nårr hann komm fårrbi en boske, såmm sto ve väjen, så sadd darr en gammal kvinga i bosken. Så sa Kristen: "Godda po däj!" Menn hann fick inged svar. Men så to hann åpp sin snusdås å slängde den i bosken å

sa: "Här har du snus Tjitta." Å sin jick hann himm. Menn sin ble hann så dålli, så di motte söja en klåg fårr hann, å hann ble jo nåd bettor, men räktet bra ble hann allri sin.

Tjitte-dansen.

29. De va en dräng, såmm hadde vad ude å dansad, å hann va jo litta åpprymd, nårr han jick himm po natten. Nårr hann då komm fårrbi en stor boske så sa hann: "Komm framm Tjitta så ska ja dansa me di!" Å ingan hann visste ored åu, så va de liasåmm darr va nåd såmm to fatt i hann å dansa me hann. Å hann motte dansa hela natten, så tärna va rent åppslitta po hann åmm marenen. Å sin ble hann så farlet dålli så hann motte ligga en lång tid ingan hann ble bra ijenn.

OM BÄCKAHÄSTEN

En räkti bäckahäst.

30. De va en mann, såmm hadde sin häst po bedde ve åen, å åmm kväl-
len, nårr hann skolle gå å ta ing sin häst så jick darr en farlet grann häst
ve sian åmm hans én häst, å mannen tänkte: "De e säkort bäckahästen,
menn kann ja bärta fånga hann, så kann ja jo ha mien nytta åu denn." Så
hann jick himm ijenn ettor en hoestol å hann lyckas ti få denn po hästen å
lidde denn himm. Menn nårr hann komm himm po gåren så ryckte hästen
ti så hoestolen flö åu, fårr hann hadde glimd å knäppt hagerimmen. Å
hästen vände åmm å slo benen höjt i väred å sa: "Ha, ha, ha, ta mi nu åmm
du kann", å så fårrsvant hann nårr i åen, fårr de va en räkti bäckahäst.

Bonen å bäckahästen.

31. Darr va en bone, såmm hadde en häst, såmm sto törad ve en bäck.
Po kvällen jick hann å skolle hämta himm sin häst. Å hästen sto darr jo
såmm vanlet, å bonen trode jo ad de va hans häst, å hann la hoestolen po
hästen å re himm å lidde hann ing i stallen. Å så to hann hoestolen åu å

skolle lägga griman po hann, menn då va hästen veck, å bonen sto å hålt griman i näven. De va bäckahästen hann hadde ried himm po.

Bäckahästen å Jins Olsen.

32. En kväll skolle Jins Olsen gå övor en å. Så sto darr en häst po kanten. Jins Olsen tytte denn så litta kånsti ud fårr denn va så lång. Så hann stanna å ställde si å titta po denn. Å då bårja denn å växa å växa så denn ble så farlet lång. Menn då ble Jins Olsen rädd så hann sa: "Jysse kåss va e de fårr nåd!" Å precis nårr hann hadde sajd de så fårrsvant denn nårr i ån me itt farlet plask. De va bäckahästen.

Bäckahästen ve Åbron.

33. Di sa ad darr va en bäckahäst hånne ve Åbron. Komm darr glytta, så huga hann si nårr, så di konne komma po. Kröv di så åpp po ryggen po hann så sprant hann nårr i ån me dåmm.

Itt lant hårrs.

34. En maren nårr glyttana jick ti skolan så sto darr en sånn liden grann häst mitt po väjen. Så klö di åpp po ryggen po hann. Menn denn ene pågen så, ad hästen bårja å vusa å ble så lång. Så hann ble rädd å sa: "Jysse kåss itt sånt lant hårrs!" Å ve de hann sa de, så fårrsvant hästen, å alla glyttana, såmm hadde klöed åpp po ryggen po hann, sto po väjen ijenn. De va bäckahästen.

En markvardi häst.

35. Hånne ti Ola Hans hadde di en mied markvardi häst. Denn varken åd ella drack, menn denn va liavell fed å grann. Så en da skolle di tjöra ti Long me hann. Å nårr di då komm ve Åbron, så håppa hästen nårr i ån å fårrsvant. Menn vöjnen ble po väjen såmm väl va. De va bäckahästen, såmm hadde vad ti Ola Hans.

Bäckhästen i Tåppelagårs skåu.

36. Nels Larsen å Malin hadde vad i Nyddabo en jul, å nårr di jick himm åmm natten, så jick di ijnnom Tåppelagårs skåu. Å rätt såmm di jick så komm darr en lång häst springanes me griman skramlanes. Då ble Malin rent omøjeli å skolle ettor hästen å fånga denn. Menn Nels Larsen hållt i na å sa: "Ble du här å la hästen springa!" De va säkort bäckhästen.

OM NÄCKEN

En dockti spillemann.

37. De va en spillemann, såmm va så farlet dockti ti å spilla. Hann konne spilla ellastråfen. De va därfårr ad näcken hadde spillad po hans fiol. Hann hadde hängt denn onger bron ve ån en kväll, å po marenen nårr hann komm did å skolle hämta denn så hängde darr två fioler å de va näckens denn ene. Menn hann lyckades ti å ta rätt fiol så hann fick sin en fiol ijenn. Därfårr ble hann så dockti ti å spilla. En natt spilla hann po itt jille. Å då ville di ha hann ti å spilla ellastråfen, å då sa hann: "De ska ja járra, åmm darr e en säkor mann, såmm ja kann lida po ad hann skär strängana åu nårr de går fårr lant." Å de va darr en såmm to si po. Å så spilla hann ellastråfen. Å då bårja allt å dansa, bor å stola å så mied darr va i hused ud ijennom daren å nårrad imod ån. Menn då skar mannen åu fiolsträngana, å då stanna alltihopp.

Så va darr en spillemann, såmm hidde Svårte-Pittor, å nårr han hörde de så jick hann åsse å hängde sin fiol onger bron, å hann lyckades åsse å få ijenn sin én fiol po marenen. To di fel så di to näckens fiol konne di ente spilla, fårr po denn konne bårra näcken spilla. Men Svårte-Pittor to åsse sin én fiol, å hann ble så dockti ti å spilla så darr va ingen så dockti spillemann såmm Svårte-Pittor. Menn ellastråfen ville hann allri spilla. Hann sänkte si en natt, nårr han jick övor en tårramosse, å där hitte di bodde hann å fiolen. Näcken skolle vell ha hann.

Tösen å näcken.

38. De va en tös, såmm hadde vad bårte en kväll, å nårr honn då skolle gå himm så va darr en såmm spilla så grannt ve bäcken, å honn jick jo did,

å då sadd darr en mann å spilla fiol. Så sa hann: "Sidd här hos mäj så ska ja spilla fårr di." "Ja", sa tösen, "menn ja e tvongen ti å springa himm me ditta fysst." Honn hadde vad å lånt nåd. "Menn ja ska komma så fort ja kann", sa honn. Å så sprant honn himm, å nårr honn komm ing så slängde honn de honn hadde po bored å for po daren ijenn. Då sa moren: "Hår ska du hänn tös?" "Ja ska nårr ti bäcken ti spillemannen", å då fårrsto di, ad de va näcken honn hadde kommed fårr. Å di konne knafft styra tösen himma, menn di motte håla na å klädde å na å fick lajt na. Sin ble honn så dålli, fårr de va näcken honn hadde träfft.

OM VARULVEN

Vårülen å pian.

39. De va en pia, samm tjente po itt ställe, å så ble honn skickad ti naboens å hämta nåd. Å de ble litta sent, nårr honn komm ti å gå himm, å nårr honn va po halväjs, så komm darr en hong, å då tänkte honn: "De motte vell ente va vårülen", så honn to fårrkled åu si å asa bagettor si, å då bårja denn å bida i fårrkled, fårr de va vårülen, å honn sprant de varsta honn konne, å nårr honn komm himm då hadde vårülen bidded hela fårrkled itu, så darr va bårra båned ijenn.

En räli hong.

40. De va två fålk, samm va nyjuta å di hadde itt lided ställe. En da va di ude å skolle tjöra ing hö, å kvingan sto i lassed å lässte. Så sa mannen: "Ja ska bårra gå bårt litta fårr mi säl, menn skolle darr komma en räli hong mens ja e bårte, så stick ente me tjyvan udan bårra slå." Å mannen jick, å rätt samm de va så komm darr en hong, å kvingan hadde itt farlet sjå fårr å fre si. Å hongen fick fatt i hinges fårrkle å bed en bid åu, menn så fårrsvant hann ijenn, å sin komm mannen tibaga, å så fortsatte di me sitt hö. Menn nårr di då komm himm, så skolle di jo eda midda, å då så kvingan, ad darr sadd en liden slary å fårrkled i mongen po mannen. Så sa honn: "Menn Jysse e du vårül!" "Ja de e ja", sa hann, "menn tack ska du ha fårr ad du frälste mi ifrå de."

Vårúlen po jilled.

41. De va en gång en dräng, såmm tjena po itt ställe, å hann va vårúl. Menn de visste di ente po stället fårrän en kväll di hadde jille, å där va jo drängen me. Å udad natten så dansa di. Så dansa hann fårrjämt me en tös, såmm hann tytte mied bra åmm. Men så rätt såmm de va så sa hann: "Nä nu får ja gå himm." Menn då sa tösen: "Du ska vell ente gå himm innú, du ska vell ble harr ti de e slut." Menn drängen hann tjände jo po si, ad de skolle bårja så hann sa: "Ja e tvongen ti å gå, fårr ja har bled så dålli så." Menn då sa tösen: "Sätt di litta här po stolen, så går de nåck övor." Menn rätt såmm de va så lå bårra klärna i en höj po golled, å drängen syntes ente. Menn åmm itt par tima sadd hann po stolen ijenn å dro po si. Då jick tösen hänn ti hann å sa: "Menn Harre Gud e du vårúl!" "Ja, de e ja", sa hann, "menn tack ska du ha fårr du frälste mi ifrå de." Å sin va hann ente vårúl mer.

Denn revne drängen.

42. De va en dräng, såmm arbäja hos en bone. Varinda maren hann komm så va hann allti så reven i ansäjtad. Så fick bonen fårrvidde po de, å hann frågte hann en maren: "Har du vad ude å sypped å vad i slajsmål?" "Nä, de har ja ente", sa hann, å hann los såmm ingenting. Menn så nästa da, så komm hann ijenn åmm marenen å va mied varre å bodde halt å vinga-brytt. Å då sa bonen ti hann ijenn: "Menn du har vell vad ude å slads i natt?" Menn då sa drängen: "Nä, de har ja ente, menn en får så många smälla, nårr en e ude å luer åmm nättorna." Å då fårrsto bonen, ad hann va vårúl. Menn hann våga ente si de ti hann, fårr hann va rädd, ad drängen skolle si: "Nu kann du va de så länge såmm ja har vad de." Å de hadde hann bled åsse, åmm hann hadde sajd de.

OM MARAN

Pian såmm va mara.

43. De va en pia, såmm tjente po itt ställe. Å di hadde jo fårr si, ad honn va mara. Så en kväll va honn tvongen ti å va åppe längor än vanlet.

Di sadd å spant, honn å di andre piorna. Så rätt va de va lå bårra klärna po golled. Då hadde honn blod mara å va ude å re. Så po marenen komm honn jo tibaga å klädde po si. Då sa drängen po stället, de va bestämt hingas fästemann: "Harre Gud e du mara!" "Ja, de e ja", sa honn, "menn tack ska du ha fårr du frälste mi." Å sin va honn ente mara mer.

Maran å drängana.

44. De va två dränga, såmm lå i en drängkammare. Denn ene va så ud-satt fårr maran, denn re hann varinda natt. Di konne ente begripa hår denn konne komma ing, fårr di hadde tättnad övorallt. Men så ti sist ble di klåga po, ad denn komm nåck ijennom nylaholled. Så ble di övovens åmm ad di skolle fånga denn, å så jore di en tåll, såmm passa ti nylaholled, å så ble di övovens åmm, ad nårr maran komm å re hann åmm natten så skolle hann potta po denn andre drängen å så skolle hann sidda åpp å sätta tållen i nylaholled. Å så åmm natten komm maran å re hann, å då potta hann po denn andre, å hann sadd åpp å satte i tållen. Så udad marenen då sto darr itt nöjed fruntimmar mitt po golled. Då sa drängen: "Jaså e de du såmm e mara å har reed mäj." "Ja, de e de", sa honn, "menn tack ska du ha, fårr nu e ja fri." Å de ble honn vell, fårr drängen hann ble allri reen å nonn mara mer.

OM GOENISSE

Röjtaren å goenissana.

45. De va tre röjtare, såmm tjente po en stor går. Denn ene åu dåmm de va bårra en liden klen kar, menn hann va allti färi lant ingan di andre me sitt arbäj å hann ble allri svitt. Hann bårra jick å småvissla i lan. Så di andre tänkte: "De kann ente va rätt fatt me hann. Hann har nåck nåd såmm jålpor hann såmm ente syns." Så en maren ble di andre två övovens åmm ad di skolle sidda åpp litt tiliare å gå did å se, fårr hann va allti färi, nårr di komm åmm marnana. Så jick di ti lan tilia en maren, å då så di, ad hann sadd po foderbored å vissla, å sköulor å kåsta di jick å si säl, å

ryllebören ble foll, menn di konne ente se nåd, så di ble så dana så di jick ijenn, å nu fårrsto di, ad de va goenissana, samm jalp hann.

Goenisse å pian.

46. Lille Ola Lars Marri tjente po itt ställe, där di hadde goenisse, å husbonen hadde sajd, ad hann allti skolle ha de fystssta åu maden. Så en da bagte honn stenkagor. Menn denn fystssta kagan ble röjad, så denn ville honn ente ji goenisse, udan denn åd honn säl. Å denn andra kagan ble spröjad, så denn åd honn åsse säl. Menn denn triddja kagan ble välbagt. Så tänkte honn: "Har ja nu et en röjad å en spröjad, så kann ja jo eda en välbagt åsse", å så åd honn denn me. Sin så drack honn en hel kråcka sur pimpa. Denn fjära stenkagan honn bagte ble åsse välbagt, å denn la honn åpp po låuted ti goenisse. Å så satte honn åpp itt fad me gröd. Så po kvällen jick bonen åpp po låuted, å då så hann, ad goenisse ente hadde rört maden. Så sa hann: "Vafårr har du ente ét maden?" Å då sa goenisse samm de va, ad hann va arri po pian, fårr nårr honn bagte stenkagor, så hadde honn säl fysst ét en röjad å en spröjad å en välbagt, å sin hadde honn drocked en hel kråcka sur pimpa. Så hadde hann fåd denn fjära kagan.

Sin po natten, nårr pian lå å såu, komm goenisse å lytte na åu sängen å bar na ud po gåren å satte na i brännkared. Så vagga hann na framm å tibaga å sjång:

En röjad å en spröjad å en välbagt
Å en kråcka sur pimpa.
En stacked å en lång.
En bued å en svång.

Hadde då pian vagnad, hadde honn falled i brånnen, menn så länge honn såu, hadde goenisse ingen majt övor na. Å honn vagna ente, så honn bejick jo si. Menn drängana po gåren hadde sitt nårr pian såu i brännkared. Så po marenen sa di ti na: "Vidd du hår du har såued i natt?" "De e klart ja vidd", sa honn, "ja har såued i min säng." Då sa di: "De kann du ingbilla di", å så sa di jo samm de va, ad honn hadde såued i brännkared.

Vinkle-Ping ifrå Hanehöj.

47. De va po itt lided ställe närre po Bårringe goss. Snorreliis hused kal-lar di ed, fårr väjen snorrar där. Så många samm hadde hatt de ställed

hadde bled udfattia. Å så hadde de kommed nya did. De va itt par onga fålk. Så en maren skolle mannen tjöra ti myllan. Po väjen mytte hann en liden påg me rö pickelhua å bytta po ryggen. Han jick å gräd. "Va gräder du fårr?" sa mannen. "Jo, ja skolle gå å låna dricka", sa pågen, "menn ja vidd ente hår ja ska gå." Mannen tytte de va syng åmm pågen å sa: "Gå ing ti mor, fårr vi bröjde i går." De va po denn tiden, nårr di sël bröjde dricka. Å så tjörde mannen ti myllan. Nårr hann komm himm frågte hann sin kvinga, åmm darr hadde vad en liden påg å lånt dricka. "Nä", sa kvingan, "de har harr ente." "De va kånstet rent", sa mannen, "fårr nårr ja skolle tjöra så mytte ja en liden påg me rö hua å bytta po ryggen, såmm jick å gräd po väjen. Å ja frågte hann vafårr hann gräd, å då sa hann, ad hann skolle gå å låna dricka, menn hann visste ente hår hann skolle gå, å ja tytte de va syng å sa, ad hann konne gå ing ti våss, fårr vi bröjde i går." Å sin ble darr ente sajt mer åmm pågen. Menn nårr de ble natt å di hadde lajd si, så hörde di, ad de svala så dant ude i kammorsed, darr drickatynnan sto. Mannen po ställed frågte vimm de va såmm va ude i kammorsed, å då svara de: "De e Vinkle-Ping ifrå Hanehöj, ja skolle ha litta i min långtryna." Ja, då e darr vell ente mied dricka ijenn i tynnan, nårr vi vagnar i maren, tänkte di, menn nårr di komm åpp åmm marenen, så va darr lia mied dricka i tynnan. Sin värinda gång di hadde bröjd va de liadant. Di hörde ad de svala å svala ude i kammorsed, men darr va allti lia mied åmm marenen. Å di bryde si allri åmm å fråga vimm de va. Sin komm di ti å stå si bra po ställed. Å de tytte fålk va så kånstet, fårr ingen hadde konnad ståd si fårrud.

OM LYKTCUBBAR

Lars Nelsen å löjtemannen.

48. Lars Nelsen hadde vad hos nonna manna å sodded å sypped, å nårr hann skolle gå himm va de mitt po natten å farlet mårrt, så hann konne ente se hår hann jick. Så sa hann: "Nu konne jo denndarrade löjtemannen komma å jusa mi himm." Å rätt såmm de va så ble darr itt jus frammanfårr hann å de motte hann fylla änna ti marenen då de bårja å jusna, menn då va hann himma ve. Menn nårr hann komm ing så ble hann så farlet dålli, fårr de va löjtemannen, såmm hadde fyllt hann himm.

Rent vilse.

49. De va en mann, såmm hadde vad po itt ställe å sodded å snackad, å de ble sent po natten ingan hann komm ti å gå himm. Å ettor en times tid komm hann tibaga ijenn å knabba pó å frågte: "Hår e ja?" Å då komm di ud, di hann hadde vad hos å sa: "Jysses kommer du ijenn?" "Ja, ja har bled rent vilse å kann ente hitta himm. Menn nu vidd ja jo hår ja e, så nu ska ja nåck hitta himm." Å så jick hann ijenn imod himmed. Menn ettor en time komm hann tibaga ijenn å knabba pó. Å så sa di: "Menn Jysses e du här nu ijenn." "Ja, ja har gåd vilse ijenn, menn nu vidd ja jo hår ja e." Å så jick hann ijenn. Menn ettor en times tid komm hann tibaga ijenn å knabba pó. Å så sa di: "Men Jysses människa e du rent kånsti?" "Ja, ja e nåck de", sa hann. "Ja då ska ja tänna en löjta å fylla di himm", sa mannen po ställed. Å så komm hann jo himm po de vised. Så dan ettor snacka hann åmm, ad darr hadde vad itt jus såmm hann hadde mottad fylld hela tiden. Da va säkort löjtegobben.

Jusen i marjeholled.

50. Annors Nelsen ifrå Ettarp va po väj himmad en kväll, å nårr hann komm fårrbi itt marjeholl så hann, ad darr sto nie jus mitt ude i vanned.

OM KLOKA

Åsomspågen å osten.

51. De va en mor, såmm skicka sina två påga ti Åsomspågen me itt kläde fårr honn va dålli. Å så hadde honn jo inga pänga så honn skicka en ost me dåmm, såmm di skolle lämna hann i ställed fårr pänga. Menn nårr pågana komm fårrbi en halmstack så ble di övorens åmm å jimma osten i halmstacken. Sin skolle di ta denn nårr di komm tibaga å ha å eda nårr di jick himm. Menn nårr di komm ing ti Åsomspågen så titta hann i kläded, å så sa hann: "Dendarrade osten, såmm I jimde i stacken får I gå ettor fysst, sin ska I få receft ti jär mor." Å di motte springa tibaga ijenn å hämta osten.

Nårr di satte Åsomspågen po pråv.

52. Lars Bengtsen i Jyllebo sta hadde hørd mied åmm dendarrade Åsomspågen, menn hann trode ente po hann. Så hann tänkte: "Ja ska sætta hann po pråv." Hann to itt kläde å bant åmm kacklonsbened å de fick sidda darr åmm natten. Så skicka hann en kvinga did med de dan ettor å søjte fårr en dålli. Nårr Åsomspågen titta i kläded sa hann: "Ta nu himm å hälsa hann, ad har hann bårra bra me å lägga i denn, så går darr ingen nö po denn. Menn hans påga di bler allri bra i sina ben." Å de ble di ente hellor.

Nårr di hämte Åsomspågen.

53. Åsomspågen va jo stämd ti tinging. Å så komm di tjöranes å skolle hämta hann. Så nårr di stanna så jick hann ud po trappen å sto. Så sa hann: "Va vill I?" "Sätt di nu åpp i vöjnen fårr nu ska du fylla me ti tinging", sa länsmannen. Menn då sa Åsomspågen: "Di hästana e rent fårr små. Di kann ente dra mäj." Menn då sa länsmannen: "Bårra åpp i vöjnen me di så ska vi nåck tjöra." Å då satte Åsomspågen si åpp i vöjnen, å då bårra sto hästana marró å stampa. Di jick ente åu fläcken. Å då sa länsmannen: "Ja åu me di ijenn då", å så jick hann åu. Å sin konne hästana gå. Så sa Åsomspågen: "Vill I aga fort ulla nätt?" Menn då sa länsmannen: "Vi ska nåck tjöra såmm vi vill, de rör ente däj." Menn nårr hann hadde sajd de så flö hästana framm ad väjen såmm di sprant, å di fårrvånades ad di ble po väjen.

Nårr Åsomspågen ble jut.

54. De va itt fruntimmor åppad lanned ifrå, såmm søjte Åsomspågen fårr tannavark. Å honn fick jo nonn sårts medecin fårr varken, å så reste honn himm ijenn. Menn en tid ettor fick honn mied varre ont. Så honn reste ti hann ijenn. Menn då sa Åsomspågen, ad åmm honn ville juta si me hann, så skolle hann bota na rent frå tannavarken. Menn de ville honn ente, å så reste honn himm ijenn. Nårr honn komm himm fick hon mied varre ont i tännen, så honn konne ente barja si, å då motte honn resa ti hann ijenn. Menn då sa Åsomspågen ijenn, ad åmm honn ville juta si me hann, så skolle hann bota tannavarken. Å då sa honn: "Ja de får ja vell jårra då", å så ble di juta å honn ble åu me sin tannavark, å honn fick farlet bra, fårr hann hadde jo gått åmm pänga.

2. Åsumspågen på 1880-talet.

Åsumspågen å bonen.

55. De va en bone, såmm va tjöranes hos Åsumspågen fårr hann skolle söja hann fårr hann va dålli. Nårr hann då va färi å skolle tjöra himm så sa Åsumspågen: "Ajta di nu nårr du tjör himm. Tjör ente fårrbi de nya hused di byggor, fårr då bler hästen halt, udan tjör denn andre väjen." Menn nårr bonen hadde tjörd litta, komm hann ti sidde i tanka å så glimde hann va Åsumspågen hadde sajd ända ti hann komm mittfårr hused de di böjde. Då komm hann ti tänka po va Åsumspågen hadde sajd. Nårr hann då hadde tjörd litt ti, då ble hästen så halt så hann hadde nära ente konnad tjöra himm me hann. Nårr hann då komm himm skolle hann jo titta po bened po hästen, å då sadd darr itt stort spik i bened. Å hästen motte stå i fjortan da, ingan denn konne gå ijenn.

Ola Larsen å denn klåges ålahomma.

56. De va en mann, såmm va liasåmm litta klåg, å hann brua fiska å hadde en sånn redi fiskalycka. De hann fick övor brua hann ha i en ålahomma ude i vanned. En gång skolle Ola Larsen fårrsöja å ta fisken ifrå

hann en natt, så hann vade ud ti ålahomman, menn nárr hann då komm tätt ve så konne hann ente gå áu fläcken, så hann motte stå i vann ti midjan ti marenen. Po marenen komm denn klåge, samm råde ámm fisken á hann sa: "Vafárr står du här Ola?" Ja, så motte jo Ola ble ve, ad hann skolle stjela fisken. Menn då sa denn klåge: "De ska du ente bry di ámm, fárr de går ente, menn nu kann du gå himm." Á då konne Ola gå darrifrå.

Denn klåge á pyslingana.

57. De va en klåg, samm hadde en svartkánstbåg, á hann va dockti ti á bota dállihedor. Så va de en söndafárremidda hann va gån ti tjárkan, á nárr hann sadd där tjände hann po si, ad darr va nåd samm va galed darr himma, á de va darr me, fárr glyttana hadde fád fatt i hans båg á sadd á leste i. Nárr hann komm himm så va hela stuan foll á små pyslinga, samm ville ha arbäjä. Á hann motte ápp po låuted á fick fatt i itt sål ärtor á di kasta hann ud po golled á sa: "Di får I plåcka ápp", á sin bårja hann sål á lesa i bågen, á då fárrsvant pyslingana.

Denn klåge á ryttorna.

58. De va po itt ställe di hadde en sånn farli massa ryttor, så di hållt po á ta rent kål po dámm. Menn så jick di ti en klåg á frågte va di skolle járra. "Ja då ska ja si ápp ryttorna", sa denn klåge, á skrev nåd po en lapp ad di va áppsajda, á så sa hann: "Så har I vell nonna öre, så di kann få betalt fárr denn tiden di har vad darr", á de fick hann, á de la hann i pappored á sa: "Gå nu himm á lägg de i itt rytteholl", á de jore di, á litt ettor va ryttorna veck.

OM KYRKOR

Jinnarpe tjárka.

59. Jinnarpe tjárka skolle va böjd framme ve Hickebarja sjö ápp ad slåtted, va de meningen. Á di tjörde did sten á timmor. Menn de ble darr

3. *Genarps kyrka.*

ente. De di tjörde did po dan, de ble tjörd tibaga ti Jinnarp po natten. Så motte di bygga tjårkan i Jinnarp.

Jinnarpe tjårka å tvillingastudana.

60. Nærr di böjde Jinnarpe tjårka konne di ente få denn ti stå. De va ente po rätt ställe såmm di böjde. Så hadde di itt par tvillingastuda, å di fick gå, hær di ville. Å där di stanna där skolle tjårkan ligga. Så böjde di där, å då sto tjårkan, å denn står innú.

OM SLOTT OCH GÄRDAR

Hickebarjanas spann.

61. Juladasmaren agte harrskåved po Hickebarja i spann mellom Jinnarpe tjårka å Longa dommtjårka. Å ve sian åmm vöjnen sprant stora hongame il i mongen.

Rie Harr Holjor po Hickebarja.

62. Darr va en såmm hadde Hickebarja såmm va så farlet ri, så di kalla hann fårr "Rie Harr Holjor". Hann hadde en grann rihäst å denn lo hann lägga tre gollsko onger, menn denn fjäre hängde hann po salen. De va po denn tiden nårr Skåne hörde ti Danmark. Di kalla hann åsse fårr "Kången i Skåne". Så kången i Danmark ble fårtrydden po hann å kalla hann ti si. Å Harr Holjor motte resa ti Tjövenhamm. Nårr hann komm did så halslogg di hann. Sin bant di hoeded po hann ijenn me lärrimma å satte hann åpp po hästen å skicka hann övor vanned ti Malme. Å sin jick hästen säl himm me hann ti Hickebarja. Å då sto hans fru i fynstored å så nårr hann komm po bryggan. Så sa honn:

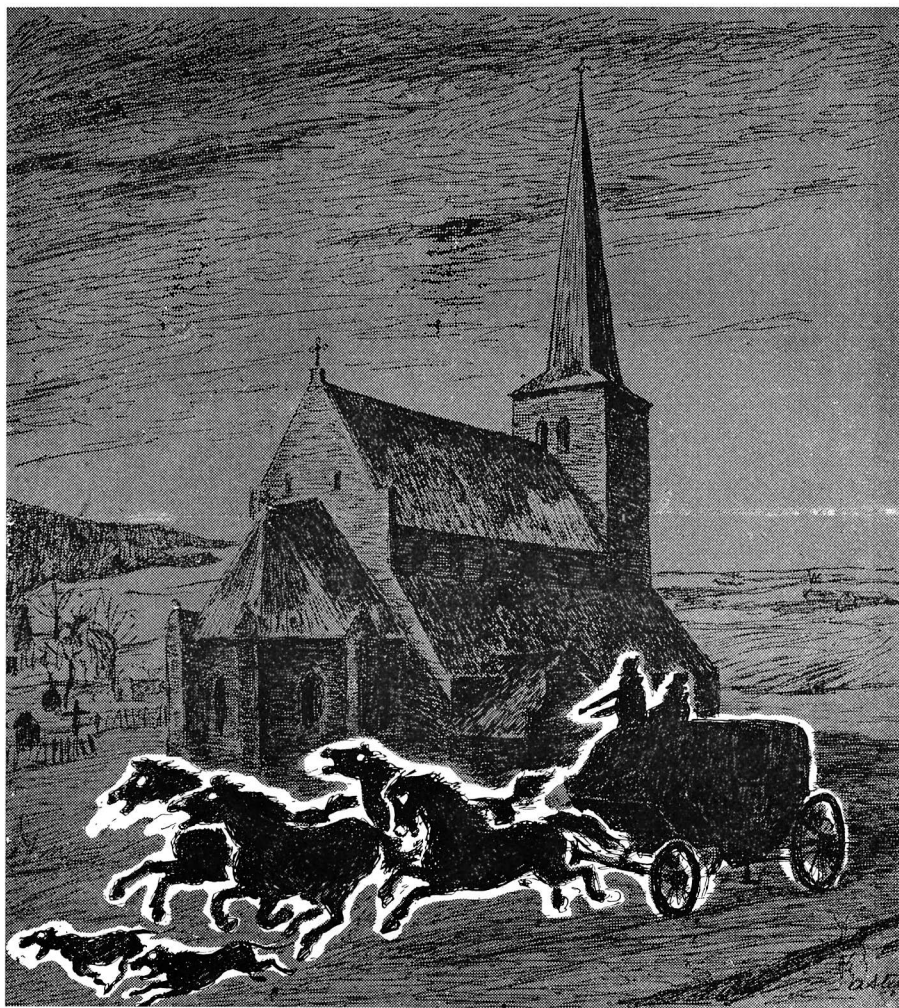
"Äntan är min man syppen eller vred,
för hans huvud sitter på sned."

Menn nårr hann komm ing po slåtted, så honn jo ad hann va halshoggen. Å så ble han begraft i Jinnarpe tjårka, å hoeded ligger löst fårr si säl. Menn honn fick ente va ifridd fårr hann, fårr hann komm ti na åmm nättorna po slåtted. Så en natt sa hann:

"Ge tillbaka bonden hans ko,
för i helvete där är så hemskt att bo."

Så sa hann åsse ti na: "Å din stol e färi snart så när såmm po de ena bened." Då sa honn:

"Far du ti helvete me svennerna dina,
ettor kommer ja me möerna mina."

4. Teckning i Sydsvenska Dagbladet Snällposten av konstnären Anders Sten.
Spökekipaget mellan Genarp och Lund (stycket 61).

Sin po marenen befallde honn kosken ti spänna fårr å hann fick ente ha tygla po hästana udan bårra en pisk. Å så satte hon si bagti me dättrana å kosken darr framme. Så ga kosken klatsch, å hästana sprant rakt nårr i Froeresjön me hela ekipasched, å di har allri sitt de sin. Menn kosken kasta si åu.

Lia många romm såmm da.

63. Po Hickebarja slått darr e lia många romm såmm darr e da i itt år.

Denn svårte hongen po Hickebarja.

64. Po Hickebarjagåren darr jick allti en väktare åmm nättorna, å hann hadde itt horn, såmm hann skolle blåsa alla kläckeslagen i. Menn nårr hann skolle blåsa tålsaged så komm darr en stor svårt hong å gava övor horned så hann konne allri blåsa tål. Därfärr fick han blåsa elva två gånga.

Jins Påls Tjarsti å denn svårte hongen.

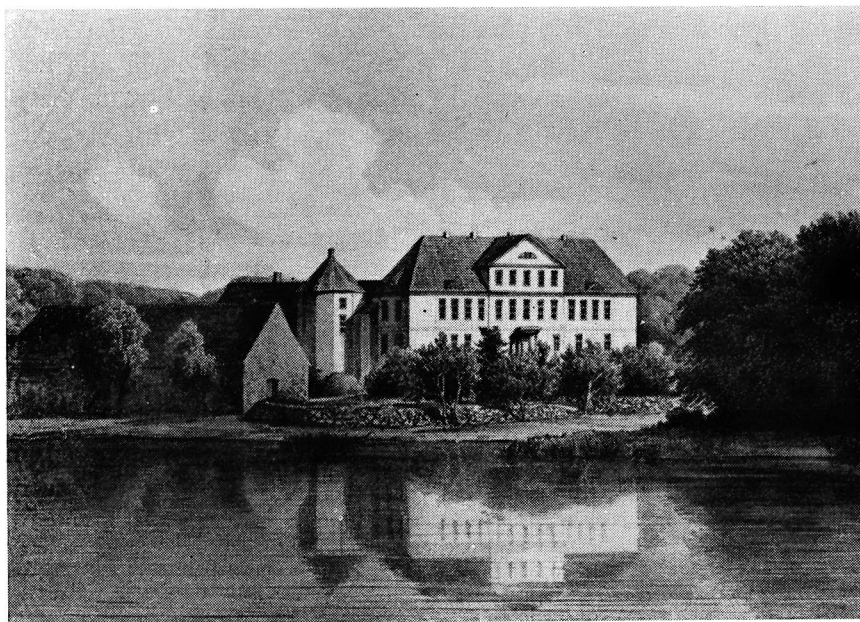
65. Jins Påls Tjarsti hadde vad framme ve Hickebarja en kväll. Å de ble jo mårrt ingan honn komm ti å gå himm. Så nårr honn komm mittfårr slåtted, komm darr en svårt, lårved hong. Toed skramla, å yenen va liasåmm ilkulor, å hann hadde fyr i mongen.

Denn gråe katten po Hickebarja.

66. Po Hickebarja slått va darr itt fynstor, såmm darr allti sadd en stor grå katt i. Menn nårr di komm ing i rommed, såmm hörde ti de fynstored, så va darr ingen katt.

Trållkatten po Hickebarjagåren.

67. De va en kvinga, såmm hadde vad å molkad ve Hickebarjagåren, å nårr honn då jick himm åmm marenen, så sprant darr en katt fram å tilbaga frammanfårr benen po na. Så sa honn: "Menn i Jysse namn kann du ente flytta di katt, så en kann komma fram." Å nårr honn hadde sajd de, så va darr ingen katt mer. Menn nårr honn komm himm, så ble honn så dålli så. Å då fårrsto honn, ad de va ingen räkti katt. Sin motte hom söja en klåg, å så ble honn bra ijenn.

5. Heckeberga gamla slott omkring 1860.
Ur Ljunggren: Skånska herregårdar.

Itt farlet alló i stallen.

68. De va nárr Ola Lars' Nels tjena po Hickebarja. Så lå hann jo i stallkammaren. Så udad natten bårja hästana å slå, å di hållt alló, så de va rent ovardet. Å hann sadd jo åpp å jick ud i stallen. Menn då sto di rent marró. Å då jick hann jo ing ijenn. Menn hann hadde ente vell kommed ing så va de liadant ijenn. Så jick hann did ijenn. Menn då hördes darr ente nåd. Å så jick hann ing ijenn. Å då bårja de ijenn. Å så hållt de po hela natten. Så hann motte jo ti sist lägga si.

Itt spöjeri i kostallen.

69. De va en röjtare po Hickebarjagåren, å hann lå jo i en liden kammare i kostallen. Å rätt såmm hann lå en natt så hördes de såmm alla koerna reste si po en gång å sto å dro i bingselen. Så hann sadd jo åpp å jick ud i kostallen. Menn då lå alla koerna, å darr syntes ente nåd, så hann

jick jo ing ijenn å la si. Menn nårr hann hadde ligged lided grån, så va de desamma ijenn. Å så jick hann ud i stallen ijenn. Menn då lå alla koerna, å darr syntes ente nåd. Då sa hann: ”Va i Harrans namn ska ditte betyda.” Så jick hann ing å la si ijenn, å sin hörde hann allri nåd mer.

Trållkatten po Jyllebogåren.

70. Po Jyllebogåren va darr en stor svært katt, såmm di ente konne ble åu me. Denn sadd allti mitt po gåren nårr de va mårrt, å nårr di komm hänn darr hann sadd så va hann veck å sadd po itt anned ställe, å jick di då did va hann po itt anned ställe. Menn så va darr en dräng, såmm sa: ”Ja ska skjuda hann”, å hann jick ing å ladda sin byssa å skåd po katten, menn denn sadd liadann. Menn så kvällen ettor då ladda drängen sin byssa ijenn, å då la hann en silvorknapp i byssan å skåd po katten, å då syntes darr ingen katt. Menn nårr di komm hänn darr katten hadde sodded, så va darr bårra itt nyle me nonna ryddna träpinga i. Å då begravde di de, å sin syntes darr allri nonn katt mer.

Den svårte hongen po Degebarja.

71. De va en röjtare, såmm skolle gå framm ti Degebarjagåren klåckan fira po marenen. Å nårr hann va kommen halväjs så sadd darr en stor svært hong mitt po stien å glode så skarpt po hann. Yenen va rent röa å stora såmm tefad. Å hann tores ente gå fårrbi hann. Så hann vände åmm ijenn å jick himmad, menn hann hadde ente gåd mer än nonna fjed så sadd hongen mittfårr hann ijenn å glode po hann. Menn då ble hann rädd å sa: ”Menn hår i Jysse namn ska ja ble åu?” Menn då fårrsvant hongen, å då vände hann åmm ijenn å jick ti gåren å skytte sitt, å hann fick allri nåd men åu de, fårr hann snacka ente åmm de fårr nonn människa fårrän itt par da ettor.

Studana såmm sänkte si i Froeresjön.

72. Di sior ad Froeresjön e rent bännalös. Så ska darr va en gång ongor joren ifrå Froeresjön ti Hickebarjasjön. Så va darr itt par studa, såmm sänkte si i Froeresjön, å ettor nonna da så komm di åpp i Hickebarjasjön.

Denn hoelöse mannen po Ettarp.

73. Nels Nels' Marna jick å molka ve Ettarp. Så värinda maren nårr honn komm ve kollesjied så komm darr nåd trattanes bagettor na. De plask å de plask. Å nårr honn vände si åmm, så honn ad de va en hoelös mann. Sin jick hann ti högor, å honn jick rakt framm, å hann ofridda na allri.

74. En maren skolle Hilda Nels Pittors gå å molka ve Ettarp. Så hadde di lagad kläckan åmm dan, menn stien hadde bled ståenes ve göveln. Å nårr honn komm mitt ongor stien å titta åpp, så honn, ad darr sadd en hoelös mann. Å honn ble farlet åppsjarrad. Menn mannen ofridda na ente.

Denn vide katten po Ettarp.

75. Nårr Karna Jins Eriks skolle gå å molka ve Ettarp en maren å jick fårrbi itt marjelholl, så sadd darr en stor vid katt mitt po väjen. Så sparka honn po katten å sa: "Flytt di katt." Men katten flytte si ente. Nårr honn sin komm ing i stallen så ble honn så dålli så honn konne ente molka. Sin motte honn söja Åsomspågen, å di motte röja na, å sin ble honn bra ijenn.

OM FORNMINNEN

Mängelsten.

76. Ve en väj udad imod Hässlebarja står en stor sten. Mängelsten kallar di denn. Vafårr vidd ja ente. Menn di sior ad denn vrrior si vär gång denn lutar nybagad brö. Menn en sten kann jo ente luta ettor va ja vidd, så denn står nåck marró.

OM GENGÅNGARE

Bonatjarringen såmm jick ijenn.

77. De va en bonatjarring, såmm va så farlet ri. Menn honn va så snål, så drångana å piorna fick sånn dålli mad. Å piorna fick allri va di skolle

ha i lynn hellor. Menn så dö honn. Så nårr honn va dö, så larma de å slo iblann grydor å spanna i stersed, så di konne varken såua eller anned. Så jick di ti prästen, å hann komm jo did å ble darr åmm natten. Å då frågte hann vimm de va såmm hållt alló i stersed. Å då sa honn jo de. Honn sa åsse, ad honn ente hadde nonn ro i sin grav, fårr honn hadde ente vad rätt-vis nårr honn levde. Å då sa prästen: "Di fårrlåter di allihoppa", å så to hann salmebågen å leste nonna varser, å ettor de så ble darr tysst i stersed åmm nättorna.

En räli historia.

78. Ditta e en räli historia. De va en kvinga, såmm dö, å sin så di, ad honn sto ude i trögåren åmm nättorna. Å så va darr en såmm lant åmm länge jick hänn ti na å frågte vafårr homn sto där. Å då sa honn: "Ja har begraft min glytt här." Så nårr de då ble da, så grava di po de ställed, där honn hadde ståd, å då hitte di itt skelett åu en liden glytt. Så to di de ti tjarregåren å begrafte de där, å sin så di allri kvingan mer. Då hadde honn fåd ro.

OM EN SJUNKEN SKATT

Kåpparportana i Havgårssjön.

79. Nårre po bannen i Havgårssjön där ska ligga två kåpparporta, å di e omöjelia ti å ta åpp. Åmm di kommer ud po sjön en klar da, kann di se dåmm po bannen. Di har fårrsöjt po alla vis å få åpp dåmm, menn nårr di komm åpp ti ytan, så sjonk di allti ijenn. Menn då komm darr en mann, såmm sa: "De enda sätted å få åpp portana po, de e ad I ska fö åpp två tvillingakala po bara söd milk itt helt år. Sin kann di dra åpp portana." Å så jore di så. Menn så va darr en pia, såmm fora dåmm, å så en kväll komm hinges fästemann, å di skolle gå ud. Å honn fick så bråt å ble färi så ad honn komm ti å ji denn ene kalen vann. Så nårr åred va gåd, satte di kalana fårr, å di dro åpp portana så di syntes åuanfårr ytan, men då fallt denn ene kalen, denn såmm pian hadde jidd vann. Å så sa de nårre ifrå vanned: "Nu styrrt vannkålen", å så for portana nårr po bannen ijenn, å di liggor darr innú.

6. *Mängelsten.*

EN HISTORIA

Hann såmm lidde denn blinge.

80. De va en såmm ente va bling, såmm lidde en bling, å nårr di hadde gåd en bid, så sa denn blinge: "Hår e vi nu?" "Jo, nu e vi här", sa denn såmm ente va bling. Nårr di hadde gåd en bid ti, så sa denn blinge: "Hår e vi nu?" "Jo, nu e vi här", sa denn såmm ente va bling. "Ja, menn de sa du jo ijåns ad vi va här", sa denn blinge. "Jo, nu e vi här, menn ijåns va vi där", sa denn såmm ente va bling. Nårr di så hadde gåd en bid ti, så sa

denn såmm ente va bling: "Ja ska gå ing här å dricka." Nårr hann komm ud ijenn, så sa denn blinge: "De lutar såmm du hadde fåd pannekagor." Nårr di hadde gåd en bid ti, så komm di ti en stor port. Då sa denn såmm ente va bling: "Håppa nu, fårr här e en bäck!", å då håppa denn blinge rakt po porten. Då sa denn, såmm ente va bling: "Du konne luta ad ja hadde fåd pannekagor, menn du konne ente luta ad här va en port."

ANMÄRKNINGAR OCH LITTERATURANVISNINGAR

Siffrorna beteckna de upptecknade sägnernas och historiernas nr i samlingen.

1. Björnakroken, by i Slimminge sn, Vemmenhögs hd. Sägner är närmast att betrakta som en s. k. förklarings saga, som innehåller den folkliga förklaringen till hur byn fått sitt namn. Det torde i verkligheten förhålla sig så, att Björnakroken uppkallats efter någon person med för- eller efternamnet Björn. Helt uteslutet är det inte, att namnet kan härledas till de avlägsna tider, då det fanns björn i Skåne. Enligt en annan version av sägner, som meddelats av lärarinnan Gerda Jönsson yttrade skogsmannen: "Tålla du di kise, så ska du få småga min stäj!" Jmfr en uppteckning i Olof Christoffersson, Sagor och sägner i Skytts härad, sid. 32.

8. Kongsbacka, en sedan länge försvunnen gård på Häckeberga gods på gränsen mot Börringe.

9. Dalby ljun, fäladsmark öster om Dalby.

11. Friskabacken vid torpet Friskahus intill Nötabo på Häckeberga gods.

15. Jmfr en uppteckning i Olof Christoffersson, Sagor och sägner i Skytts härad, sid. 25 och en uppteckning från S. Åsum i Lech och Ingers, Skånskt bygdemål, sid. 118.

För samtliga sägner om skogsmannen och skogsnuvan hänvisas till Granberg, Skogsrådet i yngre nordisk folktradition, Uppsala 1935, P. E. Sköld, Sydskånska sägner om skogsnuvan, Folkminnen och folktankar III: 198 och Folkminnen och folktankar X: 153. (register).

16. Dörröd, by i Veberöds sn, Torna hd.

18. Jmfr en uppteckning från S. Åsum i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 120.

20. Trollsägner med detta motiv äro kända från flera platser i Skåne och förekomma i olika varianter. Det av trollen utlagda verktyget, som drängarna lagade är stundom en ugnsgrißla. Trollens belöning är i flera sägner "itt par smörmada". Från Fjälkinge i Villands hd är en sådan trollsägen upptecknad redan 1624 och återges i Prästrelationerna från Skåne och Blekinge, utgivna i tryck 1934 av John Tuneld. Jmfr vidare en uppteckning från Barsebäck i Harjagers hd i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 115, Skånska folkminnen 1929, sid. 27 och Teckningar och Toner ur skånska allmogens lif, Lund 1889, sid. 24.

21. En liknande sägen är knuten till ättehögen på Ljusbjer i Bara sn. Jmfr en uppteckning i Några folksägner från Bara härad av Ingemar Ingers i Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1939, sid. 115.

22. Globjer, höjd i Lyngby sn norr om landsvägen Hässleberga—Häckeberga slott intill Baskamöllan. Vinsbjer, höjd i Genarps sn norr om landsvägen Hässleberga—Häckeberga slott i den Toppeladugård tillhöriga s. k. Risen.

23. Jibjer, en skogklädd höjd söder om landsvägen Hässleberga—Häckeberga slott. Sägner med liknande motiv i Teckningar och Toner ur skånska allmogens lif, sid. 25 och Folkminnen och folktankar årg. 1922, sid. 69. Jmfr också sägner "Man-

nen som fick rida med jätten" i Olof Christoffersson, Sagor och sägner från Skytts härad, sid. 81.

25. Skrommeled, led vid Skromman på vägen Härkeberga slott—Nymölle.

26. Äbron, bron över Höje å på vägen Genarp—Gödelöv. Jmfr en uppteckning från Vomb i Teckningar och Toner ur skånska allmogens lif, sid. 33.

27. Ettarp, gård i Gödelöv sn, Torna hd.

28—29. Jmfr en uppteckning från Stora Köpinge i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 121 och Olof Christoffersson, Sagor och sägner i Skytts härad, sid. 46. Jmfr vidare Skånska folkminnen 1927, sid. 152.

Om troll och trolltyg se vidare Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 229.

31. Jmfr en uppteckning från Gårdstånga i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 117 och en uppteckning från Hyby, a. a., sid. 127.

33. Äbron, bron över Höje å på vägen Genarp—Gödelöv.

34. Jmfr en uppteckning från Gårdstånga i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 116 och en uppteckning från Hyby, a. a., sid. 126. Jmfr vidare Olof Christoffersson, Sagor och sägner från Skytts härad, sid. 38 och Nicolovius, Folklivet i Skytts härad, Fjärde uppl., Lund 1924, sid. 108.

36. Nötabo, beläget i sydvästra hörnet av Härkeberga gods på gränsen mot Lyngby sn.

Om bäckhästen se vidare Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 224 och Folkminnen och folktankar X: 139 (register).

37—38. Jmfr tvenne uppteckningar från Hyby i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 128 o. 129. Om näcken se vidare Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 227.

Benämningen *näcken* är i senare tid inkommen; det genuina ordet är *älleen*.

40. Jmfr en uppteckning från Hököpinge i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 126.

Om varulven se vidare Ella Odstedt, Varulven i svensk folktradition, Uppsala 1943 och C. W. von Sydow, Om maran och varulven, Festskrift till H. F. Feilberg 1911, sid. 594. Se vidare Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 230 och Folkminnen och folktankar X: 147 (register).

43—44. Om maran se vidare C. W. von Sydow, Om maran och varulven, Festskrift till H. F. Feilberg 1911, sid. 594 och Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 227. Jmfr vidare Folkminnen och folktankar X: 148 (register).

47. Liknande sägner äro kända från Oxie, Skytts och Frosta härad. Trollet går i sägnerna under olika namn. I Skytts härad kallas det *Vinkepin* eller *Visselpinne*, medan det i Oxie härad kallas *Nickeping*, sannolikt en förvrängning av *Vinkepin*. Till Skarhults slott i Frosta härad är knuten en sägen om slottstomten *Vissleping*, som lär ha fått sitt namn för att han inte är större än en visselpipa. Redan i kyrkoherde Peter Heggards 1700-talsbeskrivning över Håslövs och Bodarps socknar "Monumenta Håslöviensia et Boderupiensia" (manus i Landsarkivet i Lund) omtalas i Håslöv i Skytts härad ett troll, benämnt *Vinkepin af Hanehög*. En sägen om trollet *Visselpinne* i Hanehögs kulle i Fru Alstad är upptecknad i Olof Christoffersson, Sagor och sägner från Skytts härad, sid. 61. I Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, finnas om

Nicke Ping en uppteckning från Fosie i Oxie härad å sid. 41 och en uppteckning från Håslöv i Skytts härad å sid. 116. Från Husie sn i Oxie härad har upptecknaren nedskrivit en av lärarinnan Gerda Jönsson meddelad sägen om Nicke Ping så lydande: "De va po en går i Kvarnby. Så en kväll hörde bonen, ad darr va nonn såmm tappa dricka närre i tjällaren. Å hann jick jo nårr å skolle se vimm de va. Nårr hann komm nårr i tjällaren, så hann, ad de va itt tråll. Så frågte hann vimm de va. Då sa trålled: "De e Nicke Ping ifrå Hanehöj, ja skolle ha litta i min långsnuda." "Tappa då i Goss namn", sa bonen, menn då konne ente trålled tappa mer å fårrsvant, fårr de tållde ente höra Goss namn nämnas."

Flera hithörande sägner uppvisa likhet med sägnerna om goenisse. Om trollet försågs med dricka, rådde lycka och välstånd på gården. Om goenisse se vidare Eva Wigström, Folketro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 225.

48—50. Om lyktgubbar se vidare Folkminnen och folktankar X:148 (register).

51—55. Åsumspågen, efter sitt födelsehem Tannhuset i Sövde sn även kallad Lars Tann eller Tannapågen, var på sin tid Skånes mest beryktade naturläkare. Hans verkliga namn var Lars Mårtensson. Han var född 1852 och dog 1903. Hustrun Olivia Mårtensson levde till 1923. Om Åsumspågen och hans verksamhet se vidare Jöns Nilsson, Åsumspågen, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1946, sid. 76. Jmfr vidare uppteckningar från Dalby i Lech och Ingers, Skånskt Bygdemål, sid. 173 och 174.

I nr 52 omnämnda Gyllebo stad utgöres av en klunga hus intill Gyllebo gård i sydöstra hörnet av Häckeberga gods på gränsen till Slimminge.

57. Jmfr Folkminnen och folktankar, Lund 1915, Folkminnen från Skytts härad II Olof Christoffersson, sid. 12, och G. J. Karlins uppteckning från Huaröd i Svenska Landsmål III: 3 s. 5 (Anners Larsen å hans smaudävla).

59. Jmfr Ingemar Ingers, Några folksägner från Bara härad, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1939, sid. 119.

60. Jmfr Teckningar och toner ur skånska allmogens lif, sid. 73.

61. Jmfr Teckningar och toner ur skånska allmogens lif, sid. 74.

62. Den till Häckeberga slott knutna sägnen och visan om "Den rike herr Holger" utgör en starkt omformad skånsk version av en medeltida dansk folkvisa från Jylland, i vilken en livlig folkfantasi långt senare inflätat ett par godsherrar till Häckeberga, vilkas liv emellertid alls icke har något gemensamt med originalvisans gestalter. Den till döden dömd adelsmannen, som blivit sägnens huvudperson, synes vara Nils Hack till Månstorp, avrättad i Köpenhamn 1524 för landsförräderi. Denna händelse överfördes senare till hans namne Nils Hack till Häckeberga, dödad i en duell 1507. Nils Hack till Häckeberga var gift med Thalle Brostrup, som gett upphov till sägnens fru Tale. Senare har den dramatiska avrättningen överförts till Holger Ulfstand Gregersen, en rik och mäktig adelsman, som lät uppföra ett ståtligt slott och härigenom erövrade en framskjuten plats i folktraditionen och blekte bilden av Nils Hack. Sägner om "Den rike herr Holger" är ett gott exempel på hur en sägen kan vandra och överflyttas från en person till en annan. De i uppteckningen citerade verserna äro fragment av en längre visa om herr Holger, som fordom sjungits i Genarps och Lyngby socknar. Visan nedskrevs 1887 av Axel Ramm och är med en längre historisk utredning tryckt i Teckningar och toner ur skånska allmogens lif, sid. 68—78. En historisk utredning ingår också i Pär Axel Olsson, Ur renässansens liv, Studier i nordisk kulturhistoria, Malmö 1924. Jmfr vidare tvenne uppteckningar av sägnen i Ingemar Ingers, Några folksägner från Bara härad, Skånes Hembygds-

förbunds Årsbok 1939, sid. 122 o. 123 jämte en uppteckning i Eva Wigström, Folk-
tro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 217.

70. Gyllebo, gård i sydöstra hörnet av Håckeberga gods på gränsen till Slimminge.
Jmfr Olof Christoffersson, Sagor och sägner från Skytts härad, sid. 40 o. 65.

71. Degeberga, gård sydväst om Håckebergasjön.

73—74. Jmfr Olof Christoffersson, Sagor och sägner från Skytts härad, sid. 73
o. 74.

76. Mängelsten i Lyngby sn står i vägskälet Vismarlöv—Kongsmarken—Hässel-
berga. Stenen mäter c:a 1 m. i höjd och är vid markytan c:a 0,7 m. bred. Uppåt av-
smalnar den något. Stenen är den enda bevarade av en stor samling stenar, som for-
dom fanns på platsen. Namnet betyder "många stenar" och torde ursprungligen ha
varit benämningen på hela den nu försvunna stensamlingen. Åtskilliga stenar funnos
kvar ännu i slutet av 1800-talet. Om Mängelsten se vidare Bengt Engström, Forn-
lämningar och fynd från förhistorisk tid i Bara härad (Bidrag till Bara Härad's Be-
skrivning del 5).

77—78. Om gengångare se vidare Eva Wigström, Folktro och sägner från skilda
landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 225 och Folkminnen och folktankar
X: 140 (register).

79. Havgårdssjön, sjö i Börringe sn, Vemmenhögs hd. Jmfr en uppteckning om
Trelleborgs kopparportar i Olof Christoffersson, Sagor och sägner från Skytts härad,
sid. 7 och uppteckningar om sjunkna kyrkklockor och skatter i Ingemar Ingers,
Några folksägner från Bara härad, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1939, sid. 118,
120—121 och 127. Om Havgårdssjöns kopparportar se även dikten "Pål Skräddare"
i Per Andersson, Barmål å Baretankor, Lund 1935, sid. 82 och 83.

HÄNVISNINGAR TILL DANSK LITTERATUR

De skånska folksägnera ha paralleller i danska folksägner från Jylland och öarna. För sägner med motsvarighet i Danmark hänvisas till uppteckningar i danska verk, främst Evald Tang Kristensens stora samling Danske Sagn, som utkom i sju delar 1892—1901 och innehåller inemot 14000 sägner i huvudsak från Jylland och Anders Uhrskovs samling Sagn og Tro, som innehåller sägner från Själland, utgiven 1923.

1—15. Jmfr uppteckningar om "ellefolk" i Evald Tang Kristensen, Danske Sagn II A nr 1 och följande och Anders Uhrskov, Sagn og Tro, Köpenhamn 1923, sid. 169.

16. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. I nr 661 o. f.

18. Jmfr densamme, a. a. I nr 1059 o. f.

20. Jmfr densamme, a. a. I nr 393 o. f.

23. Jmfr densamme, a. a. I nr 1329 o. f. där hästen stöter till "spidsen af Viborg domkirke."

25—26. Jmfr A. Uhrskov, a. a. sid. 104.

30—36. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. II D nr 71 o. f.

37—38. Jmfr densamme, a. a. II D nr 36 o. f.

39—42. Jmfr densamme, a. a. II F nr 1 o. f. och A. Uhrskov, a. a. sid. 164.

43—44. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. II F nr 43 o. f. och A. Uhrskov, a. a. sid. 167.

45—46. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. II B nr 1 o. f. och A. Uhrskov, a. a. sid. 161.

47. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. I nr 492 o. f. och Inger Boberg, Sagnet om den store Pans død, Köpenhamn 1934.

48—50. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. II I nr 1 o. f. och V nr 310 o. f. och A. Uhrskov, a. a. sid. 113.

51—58. Jmfr A. Uhrskov, a. a. sid. 77.

64. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. V nr 1934 o. f.

65. Jmfr densamme, a. a. V nr 56 o. f.

68—69. Jmfr densamme, a. a. V nr 1835 o. f.

72. Jmfr densamme, a. a. III nr 1871 o. f.

73—74. Jmfr densamme, a. a. V nr 173 o. f.

75. Jmfr densamme, a. a. V nr 81 o. f. och en uppteckning om "den hvide kat paa Kronborg" i A. Uhrskov, a. a. sid. 124.

77—78. Jmfr E. T. Kristensen, a. a. V nr 1041 o. f. och A. Uhrskov, a. a. sid. 40.

ORDFÖRKLARINGAR

Orden upptagas i den form de förekomma i uppteckningarna.

alló, oväsen
ansäjtad, ansiktet
arbäj, arbete

bagetru, baktråg
bingselen, bindslen
bränner, brunnen
bröjde, bryggde (inf. bryggja, senare
brygga).
bued, bukig
båned, bandet
bännalös, bottenlös

daren, dörren (denna form i Bara,
Oxie, Skytts & Vemmenhögs hära-
der).

dendarrade, den där
dua, dukar

en, egen

fira, fyra
fjed, fjät, steg
fjära, fjärde
fre si, freda sig
fylla, följa
fyr, eld
fälk, i folkmålet en beteckning för äkta
makar, par
fårremiddan, i sägen nr 11 i betydelsen
framsidan
färrkle, förkläde
färrtrydden, avundsjuk
färrvidde, "få färrvidde po", bli nyfi-
ken på

glimd, glömd
grån, grand, "itt lided grån", ett litet
grand

gråven, groppen
göveln, gaveln

hagerimmen, hakremmen
hoed, huvud
hoelös, huvudlös
hoestol, huvudstol, detsamma som
träns, d. v. s. de remtyg och bett, som
erfordras för hästens styrande. Om
man tittade genom den, kunde man
enligt folktron se övernaturliga mak-
ter, som gjort sig osynliga.

hotta, kasta
hua, huva, mössa
hårns, häst, ett mycket gammalt ord, på
isländska hross, eng. horse

ilglör, eldglöder

java, jaga, köra bort
jimma, gömma
jinna, schasa i väg
jut, gift

klåg, klok
klö, klev (inf. klya)
kollesjied, corps-de-logis, mangårds-
byggnaden.
kräcka, kruka
kårsa si, göra korstecknet
kåsta, kvastar

lādar, ladugårdsdörr
lagen, lakan
luer, löper, springer
luta, lukta
lynn, lön
lårved, lurvig
lāu, lov, "få lāu", få lov

låuted, loftet
lärrimma, läderremmar
löjta, lykta

marró, eg. med ro, stilla.
mingstings, åtminstone
molka, mjölka
mårrt, mörkt

nemmor, närmare
nylaholled, nyckelhålet
nyle, nystan
nöjed, naket

ongvá, undvara
ovárdet, väldigt, kolossalt

pimpa, dryck i allmänhet, i sägen nr 46
troligen i betydelsen filbunke
piv även, vidöppen
pogga, groda
potta, knuffa, stöta till
pråv, prov
pyslinga, pysslingar, i folktron ett små-
folk.

ryddna, ruttna
röja, röka
röjtare, ryktare

salen, sadeln
skålekagor, kakor, bakade omedelbart
före det egentliga brödbaket av ett
stycke deg, som togs undan av den
stora bröddeggen. Dessa kakor, som
voro prickade med en gaffel och väl
gräddade, ansågos som en delikatess
bland allmogen.

skáu, skog
skåd, sköt
sköulor, skovlar
snusdås, snusdosa
spröjad, hårt bakad, nästan bränd
stacked, kort, liten
stersed, köket

stien, stegen
styrrt, störtade, föll omkull
stäja, steka (lång vokal)
stämde, stannade
svala, skvala, rinna
svång, uttryck för en begynnande
hungerkänsla
sål, säll
sáu, sov

taga, stund
tilia, tidigt
timmana, tömmarna
tje áu, ledsen vid (= da. ked af)
tjyllna, elda
tjyva, tjuga
tjärregåren, kyrkogården
toed, ull, i allmän betydelse djurens päls
trattanes, traskande
triddja, tredje
trö, trampa
tåll, plugg
tårramosse, torvmosse
tårkle, huvudkläde
tärna, tårna
törad, tjudrad; denna form i Sydväst-
Skåne; i andra skånska mål tjörad
el. tjyrad

via, skrika
vingabrytt, vingbruten
vusa, växa; sydsånsk form; i norra
delen av häradet: vöjsa.
várúl, varulv
våss, oss
vöjn, vagn

yenen, ögonen
yor, över, gammalsånsk form, numera
sällsynt

åppsjarrad, uppskrämd
åppslitta, uppslitna

örling, örfil

KORTA ANVISNINGAR TILL LJUDBETECKNING OCH UTTAL

Det har varit upp-tecknarens strävan att försöka framställa folkmålet så ljud-enligt som möjligt dock utan att härigenom försvåra läsningen. Sålunda betecknas j-ljudet genomgående med j, t. ex. jick (gick), jus (ljus). Likaså betecknas tje-ljudet alltid med t j, t. ex. tjöra (köra), tjårka (kyrka). Sje-ljudet har i allmänhet betecknats med s j, t. ex. sjoss (skjuts).

Det korta å-ljudet, som i skriftspråket betecknas såväl med å som o, har i upp-teckningarna genomgående återgivits med å, t. ex. såmm (som), tråll (troll). I ändelser framför -r betecknar o det å-aktiga ljud, som i folkmålet motsvarar skriftspråkets såväl o som e i ändelserna -or och -er, t. ex. tösor, nyktor. När u står efter vokal betecknar det ett ljud, som står nära det engelska w, t. ex. få låu (få lov), såu (sov). Slutligen är det korta y-ljudet i ord som rytta (råtta) och skytta (sköta) ett ljud emellan y och ö. — Vokalen är lång framför j, såväl då det motsvarar ett k i skriftspråket, t. ex. stāja, spöje (i nordligare skånska mål: stega, spöge), som g i skriftspråket, t. ex. höj, väj.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	3
SÄGENBERÄTTANDET OCH ALLMOGENS FÖRESTÄLLNINGSVÄRLD	5
SÄGNER OCH HISTORIER	12
<i>Om skogsmannen och skogsnuvan</i>	12
1. Skåumånnen å bjärnen	12
2. Jins Pärsen å skåumånnen	12
3. Skåumånnen å koen i Froeresjön	13
4. Skåumånnen å bränned	13
5. Trylls Olsen å skåumånnen	13
6. Närr skåumånnen läste lassed	14
7. Närr skåumånnen lytte opp lassed	14
8. Skåumånnen ve Kångsbacka	14
9. Skåumånnen å bonens hästa	14
10. Skåumånnen å fåren	15
11. Skåusnúan jore hossa	15
12. Skåusnúan i Toropa skåu	15
13. En mied grann tös	15
14. Skåusnúan å drängen	15
15. Närr Säl brände skåusnúan	16
<i>Om troll och trolltyg</i>	16
16. Skoleglyttana å trällklärna	16
17. Pågana å trällklärna	16
18. Färrbyttingen	17
19. Närr trälltjarringen bagte stenkågor	17
20. Trällbröed po Globjer	17
21. Itt farlet alló närre i Globjer	18
22. Jättana po Globjer å Vinsbjer	18
23. Bronkebarjs kåning	18
24. Itt Harrans åskvär	20
25. Närr öjen stämde po väjen	20
26. Nåd galed	20
27. Närr Tjarsti Henriks fick en örling	20
28. Kristen Pärsen å Tjitta	20
29. Tjitte-dansen	21
<i>Om bäckahästen</i>	21
30. En räkti bäckahäst	21
31. Bonen å bäckahästen	21
32. Bäckahästen å Jins Olsen	22
33. Bäckahästen ve Åbron	22
34. Itt lant hårrs	22
35. En markvårdi häst	22
36. Bäckahästen i Tåppelagårs skåu	23
<i>Om näcken</i>	23
37. En dockti spillemann	23
38. Tösen å näcken	23
<i>Om varulven</i>	24
39. Vårúlen å pian	24
40. En räli hong	24
41. Vårúlen po jilled	25
42. Denn revne drängen	25
<i>Om maran</i>	25
43. Pian samm va mara	25
44. Maran å drängana	26

<i>Om goenisse</i>	26		
45. Røjtaren å goenisse	26	47. Vinkle-Ping ifrå Hanehöj	27
46. Goenisse å pian	27		
<i>Om lyktgubbar</i>			28
48. Lars Nelsen å løjtemannen	28	50. Jusen i marjelholled	29
49. Rent vilse	29		
<i>Om kloka</i>			29
51. Åsomspågen å osten	29	55. Åsomspågen å bonen	31
52. Når di satte Åsomspågen po pråv	30	56. Ola Larsen å denn klåges åla- homma	31
53. Når di hänte Åsomspågen	30	57. Denn klåge å pyslingana	32
54. Når Åsomspågen ble jut	30	58. Denn klåge å rytterna	32
<i>Om kyrkor</i>			32
59. Jinnarpe tjårka	32	60. Jinnarpe tjårka å tvillingastu- dana	33
<i>Om slott och gårdar</i>			34
61. Hickebarjanas spann	34	68. Itt farlet alló i stallen	37
62. Rie Harr Holjor po Hickebarja	34	69. Itt spöjeri i kostallen	37
63. Lia många romm såmm da	36	70. Trållkatten po Jyllebogåren	38
64. Denn svårte hongen på Hicke- barja	36	71. Denn svårte hongen po Dege- barja	38
65. Jins Påls Tjarsti å denn svårte hongen	36	72. Studana såmm sänkte si i Fro- eresjön	38
66. Denn gråe katten po Hicke- barja	36	73—74. Denn hoelöse mannen po Ettarp	39
67. Trållkatten po Hickebarjagåren	36	75. Denn vide katten po Ettarp	39
<i>Om fornminnen</i>			39
76. Mängelsten	39		
<i>Om gengångare</i>			39
77. Bonatjarringen såmm jick ijenn	39	78. En räli historia	40
<i>Om en sjunken skatt</i>			40
79. Kåpparportana i Havgårssjön	40		
<i>En historia</i>			41
80. Hann såmm lidde denn blinge	41		
ANMÄRKNINGAR OCH LITTERATURANVISNINGAR			43
HÄNVISNING TILL DANSK LITTERATUR			47
ORDFÖRKLARINGAR			48
KORTA ANVISNINGAR TILL LJUDBETECKNING OCH UTTAL			50

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

utgivna av

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENING

- 1 (1923). TEXTIL ALLMOGESLÖJD
av Henriette Coyet
- 2 (1924). BERÄTTELSE OM BARA HÄRAD 1775
av prosten NICLAS OLOF LÖNQVIST, utg. av Gunnar Carlquist
- 3 (1925). FOLKDIKTNING FRÅN BARA HÄRAD
- 4 (1926). BURLÖVS ÖRTAGÅRD
av Henriette Coyet
- 5 (1927). FORNLÄMNINGAR OCH FYND FRÅN
FÖRHISTORISK TID I BARA HÄRAD
av Bengt Engström
- 6 (1928). BYALAGEN I BARA HÄRAD
av Bengt Engström
- 7, 8 (1929-30) GAMLA GÅRDAR OCH HUS I
BARA HÄRAD, I & II.
- 9 (1932). BESKRIFNING ÖFWER LOMMA SOCKEN
1828 OCH LOMMA KYRKA 1830
av J. FALCK, utgiven av Alb. Ahlert och Tage de la Motte
- 10, 11, 12 (1934, 1945 och 1948). DET GAMLA DRÄKT-
SKICKET I BARA HÄRAD. I, II & III
av Signe Forsberg
- (1946). BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENING
VERKSAMHET UNDER 25 ÅR 1921—1946
av Signe Forsberg och Ingemar Ingers
- 13 (1952). LIVET PÅ KABBARP 1 & 6 1814—1864
av Elin Thunell
- 14 (1954) SÄGNER OCH HISTORIER FRÅN
GENARP
av Helge Andersson

*N:r 1—13 av ovanstående årsskrifter kunna av medlemmar
erhållas till ett nedsatt pris av 3 kr. pr st. genom fl. d:r Ingemar
Ingers, Lund, eller fru Johanna Hansson, Burlöv.*